

Jəjə Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jəjə Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wûm nə óbá ó Yésus dí. Nyə á bə mpwíín Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔŋɛ mə Zhâk, bwé á bə bwán ó Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ŋə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwé á cilə wá. Yuánes ŋə jii nə buud bwé mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá măsə cilyá wa má măsə shú ná bi máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jínə déd».

Tééd lúu 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zaŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwé ŋgé káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá ná sé mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúu 13 kə wós 21 dí, Yuánes ŋə bwiing nda Yésus nyə á ŋə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûŋ Yésus nyə á cwíny ompwíín bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíín bé məbwád ná (17). Yuánes má nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwé á bii Yésus, bwé gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwûm, a lwóya nyúúl ná ompwíín bwé dúgúg nyə bwé mú bə nə ŋkul mánnyúúlád (20-21).

Ciyá í á nyεε muud

¹ Mátéédúlé má ísâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bæ, Ciyá bá Zembî wé bwé á bæ. Ciyá jœng í á bæ ntâg Zembî. ² Bá Zembî wé bwé á bæ mátéédúlé má ísâ byêsh dí. ³ Gwé wé í á té ísâ byêsh; kú nœ tœ sâ wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cœg í á bæ Ciyá jœng dí, œg jœng í njúl mœnkœnya ηgœlœ kwan buud. ⁵ Mœnkœnya má á ηgœ faan yídúgúd; nji, yídúgú í áshígé magulœ lœg mœnkœnya.

⁶ Nœwól múúd nyœ á bæ ná Yuánes, Zembî wé nyœ á nti nyœ. ⁷ Yuánes nyœ á zœ ná a zœg bwiiŋg sâ í dúgyá nœ mœnkœnya mœœng yí, shú nœ buud bêsh bwé búgúlág nœcé bwiiŋgyá jœng. ⁸ Nyœ dí nyœ á bæ mœnkœnya; nyœ á yida zœ bwiiŋg sâ í dúgyá nœ mœnkœnya yí. ⁹ Mœnkœnya mœœng má á bæ fwámé mœnkœnya, mâ ná, ja má zœ shí ga dí yí, má zœ kwan búúd bêsh. ¹⁰ Ciyá í á bæ shí gaád, gwé námé wé í á té shí ga; nji, buud œ shí ga bwé á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zœ búúd bé dí, nji buud bé nda magulœ lœg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwé á lœg gwo, bwé *búgula jínœ dé wá, nyœ á yœ bwo ηkul ná bwé bœg bwán œ Zembî. ¹³ Bâŋ bwé má byêl, kú bæ byélé í ηgœ wú mácií dí yí, kú námé bæ váál búúd bwé dú ηgœ byá nœ yéesh jáŋ yí, nda nyiŋgœ bæ ná muud nyœ ámœ jii ná a byá mwân; bwé má byêl byélé á ná Zembî wé má byá bwo.

1:1 Mæt 1.1–2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1–2; Mbú 19.13–16 * **1:1**
 «Ciyá» ni wé Kríst (Wo ji nœ ηkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9–10; 5.26;
 1Kr 8.6; Kol 1.16–17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mæt 1.3–4 **1:6** Mat
 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal
 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5–6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9

14 Ciyá í á ka nyεε muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbáélé nə obúbáélé. Sá á beny milwaná myé, mí njúl milwaná mí Mwán má byél cágə mwə mə Sósngú dí yé. 15 Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wá éne. Nyə wá mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpúsə; nji, a má tów mə shwóg, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wəng wá éne» 16 Sá bēsh sá á má bə nə kəw nyádí zhwog təəm dí, a ngə cugə nə sá nji mpaam nə mpaam. 17 Nəcé Moyiz nyə á zə nə *mbwoomb máceε, Yésus-Krist zə nə mpaam nə obúbáélé. 18 Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, Cágə lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bud dí, dúsə námá Zembí yí, dwə wá í á sá ná Zembí mpúyúg.

Yésus mə tééd ísáy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

19 Oyúden bwə á kənd ofada nə *Olevit kə shilə Yuánes ná: «Wo wá zə?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jísó yí. 20 Nyə á mpu məm ná: «Mεε dí jísó *Křist.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. 21 Bwə á ka námə jī nyə ná: «Ká wo wá zə? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wá *Muud micúndó†?» Nyə ná: «Mbô». 22 Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wá zə? Sá kəg bεsa nə buud bwə ámə nti sé wá ná ji?»

1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 milwaná mí Mwán má byél cágə mwə mə Sósngú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwə á ngə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndə njúl nda Moyiz; Moyiz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

Woméfwó ηγə ci ná wo wá zə?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wə kəl í ηγə cúndə shí a shwéeshád yí, ηγə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwám̄ba í bág tətəlî” námə nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwə á kəndəw wá bwə á bə *Ofarizyēη. ²⁵ Bwə mú ka jî nyə ná: «ηkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyiηgə bə múúd micúndá, nəcé jí wó ηγə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Μεε mə ηγə duu buud məjúwód. Nji ηgwól múúd ji na mpédúgá nyínúd, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ηγə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínyug nyə mikwoolú mí máηgwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ηγə s̄iy Betanî, Zhurdê fajwíny, kál Yuánes nyə á ηγə duu buud yí.

²⁹ Ná ndeé, mán məlê̄m, Yuánes nyə a dúg Yésus ηγə zə nyódí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwə̄mbe mə Zembî wə éga, nyə wə mə zə yíl búúd ɔ shí ga *sám wáη. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ηγə zə mádí mpúsə; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wə mə á ηγə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ó *Izə̄rəyêl bwə mpúg nyə ná, gwə wə mə á zə ηγə duu buud məjúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ηγə shulə wú gwôw nda faf ná ndeé zə ji nyə nyúúlúd. ³³ Μεε mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zəg ηγə duu buud məjúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə ji nyúúlúd yé, nyə wə mə bá də duu búúd Nkê̄ηkê̄ Shíshiməd.” ³⁴ Μεε mə

1:23 Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25
1:28 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2;
Mbú 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwân mə Zembî:
1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20

a shí ntâg dúg, mæ ηgə bwaagulə né nyə wə jí Mwân mæ Zembî.»

Ompwíin wə ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bə mán mælêṁ, Yuánes bəñṁη bóól *ómpwíin bé óbá bwə njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ má Zembî wə éga.» ³⁷ Ompwíin óbá bəɔηg bwə mú gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndeé bwə mú kə ηgə bɛ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwə ηgə bɛ nyə, a mú jî bwo ná: «Bí ηgə sɔ jí?» Bwə nə né ná: «*Rabi, wó du ji ηgow?» (Rabi mæ kə ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntâg nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwə mú ka kə dúg kúl á du jí yí, ná ndeé, bwə mú jí cínəηg nyódfí jwəw dəɔηgúd. Í á bə jwəw í mú ηgeε mávəla mənəṁ mâ mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwə á gwág sâ Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndeé bwə mú bɛ Yésus wá, ηgwólúgá nyə á bə André mínɔηṁ má Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wə mínɔηṁ yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sé má bwəma nə Mesí (jíná dəɔηg í kə ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wə Yésus. Yésus mú du dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «ηgaá ná wo wə Shímun, shwóóηṁ ná Yuánes; wo bá zə du jówəw ná Séfas» (jíná dəɔηg í kə ná Pyêr).

⁴³ Mán mælêṁ, Yésus nyə a ηwa cígúlá ná a kə Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bɛg mæ.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd má André bá Pyêr.

45 Fílíp mú ka kə wá Natanaêl kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mə Yóseb bwə ngə ci ókálaad ɔ máccɛ mə Moyîz nə bəɔng ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» 46 Natanaêl mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jí nə ηkul zhu Nazarêt?» 47 Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaêl ngə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwâ *Izəɾəyêl, kú yîl, kú bəd.» 48 Natanaêl mú jí nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədɛl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá *figyê di, biná Fílíp kú fwo lésha.» 49 Natanaêl mú ci ná: «Rabi, wεε jí Mwân má Zembî, wεε jí Cí á Izəɾəyêl.» 50 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má *búgala nəcé mə jaawúlə wo ná mə á ngə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug nə wo bá dúg ísâ í bá nyingə bul bə í anání yí.» 51 A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə bá dúg jonə ná bagá, *wəéhɣales ɔ Zembî bwə dúgá bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlúd.»

2

Shimbá á Kana

1 Mpúsə mwôw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwə jów ná Kana yí, bwə á ka sá zan. Maríya á nyɔɔngú mə Yésus nyə á bə cínɔng. 2 Bwə á jów námá Yésus ná a kág zâη nyɔɔngúd, tɔɔ *ompwíín bé. 3 Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyɔɔngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwə cúgé ná nə məlwəg». 4 Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwô

1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53

bâñ nà inéy? Wəla dām í afwóyé wóós.» ⁵ Nyɔɔŋgú mú ci nà osóol ɔ mäsáal ná: «Bí ɔ sá sâ jêsh nyə é ci ná bí sáág yí.» ⁶ Na jí ná, idɔɔla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwé á dɔ balan nà byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idɔɔla byɔɔŋg í á bə ciigá nà məkwóógú, í njúl ná dɔɔla ŋgwúd je kə ílwuŋgá í májúwó ŋkí mwɔɔmb ŋkí wúm nà íbá.* ⁷ Yésus mú ci nà osóol ɔ mäsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na ídɔɔla íníd.» Bwé mú lwándulə byo ná cwóó. ⁸ A mú nyingə ci nà bwo ná: «Kagá dɔɔlə ja níid bí kág yə múúd ŋgə sá dína yé.» Bwé mú dɔɔlə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ŋgə sá dína yé mú kagulə májúwó mə mə shín nyεε málwəg mání; nyə a shígé mpu kúl málwəg mɔɔŋg mə á ŋgə wú yí, osóol ɔ mäsáal báá, buud bwé á dɔɔlə məjúwó wá, bwé ŋgə mpu. ¹⁰ A mú jôw múúd nyə á ŋwa bá yé zə ci nà nyə ná: «Ja bwé dɔ sá ídína yí, bwé dɔ tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nà mɔɔŋg mə abulé nywa má ja búúd bwé mú ŋgə shwág yí. Ká wεε wo ámə nyingə baagulə málwəg mə anyunywaâ zə wóós wəla ga dí?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ŋgwəla á Galilê bwé jów ná Kana yí lwóya milwané myé, ompwíin bé bwé mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í má shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bəññə nyɔɔŋgú yé nà omínyɔñú bé nà ompwíin bé. Nji, bwé á jì wu nji búbaalə mwôw.

*Yésus mə wíŋg búúd ɔ míkus Luŋ mə Zembî
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)*

2:6 Mak 7.3-4 * **2:6** Na jí je bə ólitre məwúm mwɔɔmb ŋkí təd.
2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mís 2.22; Rom 15.19 **2:12** Mat 4.13

13 Nda zâŋ Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. 14 A mú kə kwey ná, nə buud bwə á ŋə kusha inteny wá, nə bəŋŋ bwə á ŋə kusha itəw nə məfəf wá, nə bəŋŋ bwə á ŋə sá icénd í *mwaanê wá bwə mə kə ji nə mikus *Luŋ mə Zembî. 15 A mú ŋwa míkwoolú sá lwóŋ ná ndéé wíŋŋ yíl bēsh Luŋ mə Zembî, wíŋŋ námə ítəw nə inteny. A mú ŋə lwágusə omwaanê búúd bwə á ŋə sá icénd wá, shín lwág itáwəli byáŋ. 16 Nyə nə buud bwə á ŋə kusha məfəf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá ŋwa njów mə pəpa nda watála.» 17 *Ompwíín bé bwə mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Cəelí mə ŋə cəel njów wə yí, í ŋə gwə mə lámúd nda kuda».

18 Oyúden bwə mú zə lás nə nyə ná: «Wo ŋə zə sá isâ íni ná wo mə fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» 19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyiŋgə lwə bi nywo nji mwəw málól.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwəga mə mə á ŋwa buud mimbú məwûm mənə nə mísaman, wəe mə ci ná wo é lwə nywo nji mwəw málól?» 21 Ndug nyúúl nyé wə nywáá nyə á ŋə jəw ná Mpáánzə yí. 22 Ompwíín bé bwə á kə nyiŋgə téduga lésú Yésus nyə a lás wəŋgú ja nyə gwûm yí, bwə mú *magulə Mícilyá myâ Kálaad Zembî, *magulə námə lésú yé.

23 Í á ka ŋə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zâŋ Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoŋ buud bwə á *búgula jínə dé nə dúgulə məshimbá nyə á ŋə sá má. 24 Nji Yésus

2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 **2:16** Luk 2.49 **2:17** Sôm 69.10 **2:18** 2.11 **2:19** Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 **2:21** 1Kr 6.19 **2:22** 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 **2:23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyingə jii ná muud zág jaaw nyə ná mbεé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyaméfwó nyə á ηgə mpu sá jí múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodêm

¹ Ngwól múúd nyə á ka bæ gwoonŋ *Ofarizyên dí nə jíná ná Nikodêm; nyə á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. ² Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwóbulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ηgə mpu ná wo ji yíguli ηgə zhu wə Zembî yé. Nəcə, muud cugé nə ηkul sá *máshimbá wó ηgə sá mága ηkí Zembî nyə ayáyé nyə ηkul.» ³ Yésus mú bæsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bá kú byêl byélé ágúgwáan*, a cugé nə ηkul dág Faan má Zembî». ⁴ Nikodêm mú jí nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə ηkul nyingə byêl yé? Ye a ji nə ηkul nyingə nyí nyóŋgú mwô dí ja áβεê ná ndεé a mú nyingə byêl?» ⁵ Yésus mú bæsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bá kú byêl zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ηkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶ Byeyí á shí ga í dɛ byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná mə ci nə wo ná bi má jəlá nə byêl byélé ágúgwáan. ⁸ Nkwô má dɛ kuŋg kúl á kûŋg yí, wo ηgə gwág ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóómb á ηgə zhu yí nə kóómb á ηgə kə yí. Ntó námá wə jí nə muud má byêl byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodêm mú ci nə nyə

3:1 Nikodêm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13

* **3:3** Kúl jêsh sá ηgə ci ná: «byêl byélé ágúgwáan» yí, bóól bwə ηgə ci ná «byêl byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5

ná: «Jân jí nə ŋkul bæ na ntədɛl?» ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ muud ŋgə jíŋguli bwán ó *Izərəyɛl yé wo ampúyɛ ísâ íni? ¹¹ Bábálé, má jaaw wo ná, sé ŋgə lás sâ sé má mpú yí, sé ŋgə bwiing sâ sé á dúg yí, nji bí nda magulə sâ sé ŋgə bwiing yí. ¹² Ja má lás nə bí isâ yâ shí ga, bí nda *magulə yí, bi búsə nə ŋkul magulə yâ gwôw na ntədɛl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyɛ bád kə jon dí gwôw, námá nji *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. ¹⁴ Ná ndéé, námá nda Moyîz nyə a bân vuguli nywâ gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, ¹⁵ shú ná muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcə, Zembî nyə á cɛel buud ɔ shí ga nə mbíya yáág-yáág cɛlí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé ná muud yêsh mə búgula nyə yé bág bæ kú yə, a yidag bæ nə cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zóg yə búúd intúgúlí, í á yida bæ ná a zóg sá ná buud bwé fáámug. ¹⁸ Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányingəyɛ ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bæ kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bæ; í má bwey bæ nəcə a má bæ kú búgula Cúgə lú Mwán má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémbyé mílósú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dî, buud bwé mú yida cɛel máyídúgú cɔ mənkenya. Bwé á sá ntó nəcə bôw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yêsh mə də sá mábôw yé má də mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndó

3:11 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13

ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ngə bɛ obúbálé yé má dɛ kə kúl mənkenya mású yí, í nyínúg ná a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənəŋ *ompwíin bé. A mú kə ji nə bwo wu, a ngə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ngə námá duu buud Inən, kúná-kúnə nə Salím, nəcé məjúwó má á bə wu ŋkí bulya. Buud bwá á ka dɛ kə, dɛ kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənəŋ ngwól *Yúden bwá á ka zə sənusa məkəl shú sâ í dúgyá nə ŋgusa yəbə yí. ²⁶ Bwá mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dɛgí, muud bíná bi á bə Zhurdê faŋwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bəsh bwá mú ngə kə nyádí.» ²⁷ Yuánes mú bɛsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bə nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí básə mə owúshined ná mə á ci ná: “Mεε dí jísá *Kríst, mεε ji nji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wá jí nə mudá; shwá yé tál cínəŋgú ngə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə məshusug ja á gwág kəl má múúd bá yí. Váál məshusug dɔəŋg wə má jí nə ndí yí, məshusug ntə nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngəg nə jwə, mεε dām ngə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ngə zhu gwów yé ngə cɔ buud bəsh; nyəəŋg ngə zhu shí yé ji námá nji muud a shí, a lás

námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ηgə zhu gwów jon dí yé ηgə cɔ̄ buud bêsh. ³² A ηgə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwó á ηgə nə magulə sâ á ηgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wəηg yé mə lwágulə nə Zembî ji búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á ntɪ yé mə də lás íciyá í Zembî; nəcé, Zembî mə yó nyə Shíshim kú nə mínji. ³⁵ Dâ mə cɛɛl Mwán, nyə a mə bəd nyə isâ byêsh mábwəd. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán nə nyə abúgúláyé *Mwân mə Zembî yé nyə abúɛ *dúg cug, npimbə mə Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyên bwó mə gwáduga nə a mú ηgə bul bə nə *ompwíin ntɔ̄ Yuánes, a ηgə duu buud ntɔ̄ nyə. ² Nji, Yésus nyəməfwó nyə a shígé ηgə duu buud, ompwíin wé bwó á ηgə duu. ³ Nə ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa nə a ké Galilé. ⁴ Nə ndéé, í á jii nə a línág Samariya. ⁵ A mú kə wós ηgwála á Samariya bwé də jôw nə Sikâr yí, ηgwála wəηg í njúl kúnə-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwûη mə Yákwab í njúl cínəηg. Yésus nyə á ka bə a mə tag nə njənd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ηgɛɛ tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ηgwól mudá á Samariya mú wós nə a zé dɔ̄ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág

3:32 3.11 **3:35** 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18

3:36 3.16 **4:1** 3.22 **4:4** 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25

4:5 Mat 33.19; 48.22

mə məjúwó mə ηgul.» ⁸ Í á bæ ompwíin bwá mə kə ηgwála ná bwá ká kusə ídêw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Nó ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwáámb mə shilə Samariya məjúwó? Jâη í ámə té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bânôη nə buud ɔ Samariya bwá ádé bæ nə wóηgó. ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî mə yána yí, wo kú mpu múúd ηgə gwáámb wo məjúwó yé. Wo mbəm mpu, ηki wo wə mə yida gwáámb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó mâ cəg.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntâg kú nə dɔɔla; wo é ka ηwa məjúwó mâ cəg ηgow? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntɔ mpáámbé jisú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyəméfwó nyə á ηgul məjúwó mâ wa, bwán bé ηgul námá, tɔɔ iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Muud yêsh mə ηgúl məjúwó mága yé, nyə é nyiηgə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mə bá ηgul məjúwó mə bá yə nyə yé, nyə abúle nyiηgə bwelə gwág shwáásúlə minú, məjúwó mɔɔηg mə bá bæ nyə bwûη í bá dɔ wéeshəli məjúwó cé cəg.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwámba, yəg mə məjúwó mɔɔηgú mə bág bæ kú ná nyiηgə gwág shwáásúlə minú, mə nda ná bá nyiηgə jii ná mə zə dɔ məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jêw ηgwûm woó, biná zəg.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ηgwûm.» Yésus nə né ná: «Wo mə mpu ci nə wo cugé nə ηgwûm. ¹⁸ Nəcé wo a mə bæ nə ogwûm ótɔɔn, nyɔɔηg wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ηgwûm woó. Wo mə bwiηg bábálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná:

4:9 2Oj 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 **4:10** 4.26;
7.37 **4:12** 8.53 **4:13** 6.35; 7.37 **4:15** 6.34 **4:19** 9.17;
Mat 21.46

«Cwámba, mə dúg ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odâ bwá á ðu yə Zembî gúmá wa mbúnj gaád; bi bânj má ci ná Yurúsalem wá búúd bwá kág ðu nyə gúmá yé».

²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná ðu yə Dâ gúmá wa mbúnj gaád, kú námá nyinjə bə Yurúsalem. ²² Bí njə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sə bânj sə njə kənd kúl sə má mpú yí, nəcé cəgushílə Zembî njə cəgushi buud yí í njə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dənjəg ntəg námá wəga, wəla á nə fwámé búúd bwá yə Dâ gúmá wá bwá é yə nyə gúmá nə *shíshim nə obúbélé. Váál búúd i yə nyə gúmá ntó wə Dâ njə sə yí. ²⁴ Zembî ji shíshim, buud bwá yə nyə gúmá wá bwá jəlá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obúbélé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesî zag, nyə wə bwá njə jəw ná *Kříst yé. Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə jaaw sə isâ byēsh.» ²⁶ Yésus ntəg nə né ná: «Mə wənjəg wə njə lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwá mú ntəg wóós, bwá mú njə káam ná Yésus njə lésha nə mudá; nji, təə muud nyə a shígé jî nyə ná: «Wo njə jii jí?» Nkí ntəg ná: «Nəcé jí wó njə lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dəđla jé na, kyey kə kwáádə kə jəw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg njəwól múúd má jaaw mə sâ jēsh má á sá yí, ye í cúgé jé bə Kříst íí?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádə, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwá mú njə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntəg nə bwo ná: «Mec ji nə mə dóg idəw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwá mú njə

4:20 Mbá 12.5-14; Sòm 122.1-5 **4:22** Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4

4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 **4:25** 1.41; 4.29; 7.26; 11.27 **4:26** 9.37 **4:29** Mat 12.23

ci bwámé nə bwámé ná: «ŋgwál múúd nyə ámə zə yə nyə bíl ídêw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Ídêw byâm wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Nǵaá bí ŋgə ci ná í má lúg óŋkwoond onḡ ná fwála bwə jálá nə saag ífambə yí í wóósúg í? Ʋhúu. Mee má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, ídêw í má shîn wîy ífambə, í mú fwála lú mǵsaag. ³⁶ Muud mǵsaag mú ŋgə bwey ŋwa myəna, a ŋgə seŋg mpumə shú cug á kandugə kandugə; ná ndeé, mbəol mǵmpəg bá bēsh muud mǵsaag bwə gwág mǵshusug mbií ŋgwûd. ³⁷ Wúl kaaná í dɛ ci ná: muud mə bɛ mpəg yé, nə yé; nyəwŋg mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəwŋg ŋgə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídêw kúl bí áshígé wéend gún yí. Bóól bwə á sêy, bwə wéend gún; bí bân mú kə saag ígún byánúđ.»

³⁹ Zhwog buud wá ŋgwála Samariya wəwŋg bwə á *búgula Yésus nəcé bwaagulələ múdá nyə á bwaagulə ná: «A má jaaw mə sâ jēsh má á sá yí». ⁴⁰ Ná ndeé, ja búúd ɔ Samariya bwə á zə wóós wə Yésus yí, bwə á jəgula nə nyə ná a jíg na bwədí; a mú ja cínəŋgú mwôw mǵbá. ⁴¹ Buud bwə mú nyiŋgə jág bul zə búgula nəcé ŋgələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ŋgə ci nə mudá ná: «Sə ŋgə búgula ja gaád nəcé séméfwó sə má gwág nyə nə mǵlwê mǵsú, kú ná nyiŋgə bə nəcé bwiinǵúlə wô, sə má ka mpu ná nyə wə jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwôw mǵbá mǵni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəméfwó nyə á bwey

bwaagulə ná: «Bwə ádé gúmal *múúd micúndə má Zembí nyádí kwáádə». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wós Galilê yí, buud ɔ Galilê bwə á jεend nyə nəcé bwə á shí dág sá jêsh nyə á sá Yurúsalem fwála lɛ zâη yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilê, wú nyə á sá ná məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawûm, nyə á ka bə nə mwán ηgə bwəs. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wós Galilê. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ηgə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dág *məshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Lεεlɛg kə té mwán nyə afwóyε yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ηgə cugə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ηgə ná ka shulə kə, ósól ɔ mäsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ηgə cugə. ⁵² A mú jî bwo wəla bwəs í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ηgwûd á tâm mwásá.» ⁵³ Sóηgú mwán mú yag ná wəla dɔηg dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ηgə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wêsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábεê Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilê óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

4:46 Mat 8.5-13 **4:46** 2.1-11 **4:48** Mak 13.22; 1Kr 1.22 **4:53**
2.23 **4:54** 2.11

1 Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwá mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námə kə Yurúsəlem zāŋ nyəŋgúd. 2 Gúl cwoogú í á ka də bə nūŋ Yurúsəlem, bwá dúgə jōw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəŋg í á də bə nə mənýíngulé* mətóŋ, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwá á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. 3 Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mənýíngulé məníd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bəŋg bwá á bə nə bíl íkúl í nyúúl í má shwáámb wá. †[Bwá á də já cínəŋgú də bwánd ná məjúwó má búsalag. 4 Nəcé, ŋgwól *éŋgəles nyə á də shulə cwoogúd bíl íja, də zə busal məjúwó. Ná ndeé, mbəl í bwélé kul nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yəl, təə ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

5 Ŋgwól múúd nyə á ka bə cínəŋgú, bwás má ji nyə nyúúlúd mimbú məwŭm málól nə mwəmb. 6 Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jî ná: «Ye wó ceel yəl?» 7 Mbəl wəŋg mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwámba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja məjúwó má ŋgə busala yí. Í də bə, mə ŋgə ná nywá kə, ŋgwól múúd nywáá má leel kə.» 8 Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəólúg, wo báágúg taŋú gwô, wo kyéyug.» 9 Muud wəŋgú mú yəl námə cé nə cé, a mú báág taŋú jé ná ndeé tééd njənd. Isâ íni í á ŋgə sŷy jwów lú Sábaad.

10 Oyúden bwá mú ka ci nə muud nyə á yəl éne

* 5:2 mənýíngulé: Sâ sá ŋgə jōw ná nyíngulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoŋ mí məmpin mimbá, bwá ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bəg. † 5:3 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpédúgá iyuug ibá íni yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22

ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci ná wo kú ηkêny tanjá gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Ŋwag tanjá gwô wo kyéyug”». ¹² Bwə nə né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə ámə ci nə wo ná: “Ŋwagú tanjá gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâł yé nyə a shígé ná mpu múúd wəŋgâ; í á bə Yésus mə nyəəs cínəŋg búúd bwə á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cə yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ mə Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo mə yâł dí? Wo kú ná nyingə sá *səm, wo a bá bwəma nə sâ í búł yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágulə Yésus cúwúlı, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəŋg ná: «Dâ ηgə ná sêy zə wóos fwála gaád; məe mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á məel ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sə ná bwə gwú nyə; kú bə nji nəcé á dū yád Sábaad í, nyə á nyingə námá ci nə Zembî ji Sóŋgú yé, ntó ji ná a ηgə tâł nyəməfwó cé ηgwûd nə Zembî.

Nkul ijwûga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nə ηkul sá sâ nə lúú yé, a sá námá nji sâ á dúg Dâ mə sá yí. Sâ jêsh Dâ mə sá ntâg yí, Mwân mə sá námá gwo. ²⁰ Nəcé Dâ ηgə cəel Mwân, a ka ηgə lwágulə nyə sâ jêsh á ηgə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə

5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16

5:15 9.11 **5:18** sə ná bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembî ji Sóŋgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26

5:19 1.34 **5:20** 3.35

míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ mé ðu gwúm̃shi búúd, ðu nyiŋgə yə bwo cug; mbií ŋgwûd wəŋgá, Mwân mé ðu námé sá ná, muud á cœel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe təə muud lósú, nyə a mé yida yə Mwân ŋkul ná a dúg cígal mílsú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bêsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bá kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námé Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbólé, mé jaaw bí ná, muud mə gwágúlé ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyiŋgə bwəma nə intúgúlí, a mé yida wú shwiý dí kə cugud. ²⁵ Búbólé, mé jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dœŋg ntâg námé wéga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl mé *Mwân mé Zembî yí. Bœŋg bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amadí á cug, a mé ka námé sá ná Mwân bóg amadí á cug. ²⁷ Nda Mwân jí Mwân mə Múúd† ná, Dâ mé yə nyə ŋkul ná a dúg sámb mílsú. ²⁸ Kúgá káam sâ jœŋg; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búsé méshwoŋ dí wá bwé bá gwág kəl mé *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bœŋg bwé bá bə ná bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm méshwoŋ dí, zə lég cug; bœŋg bwé bá bə ná bwé á sá mábôw wá, bwé bá gwúm méshwoŋ dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mεε, mə cugé nə ŋkul sá sâ nə lúú wâm, mé ðu sámb mílsú nda mé ðu gwág nə Pəpá ná; mə ðu cígal mílsú tútəlî, nəcé mə ádé sọ ná

5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 † **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó mé kə ná «Mesî Zembî nyə á nti yé». (Wo ji nə ŋkul dúg Dan 7.14.)
5:29 11.24 **5:30** 4.34

mə sá sâ mə jí yí, nji ná mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηgə jí yí.

³¹ «Í mbêm bə ná məməfwó wə ηgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəηg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ηgə bwiing lán wâm, mə mpú ntâg ná bwiingúlə wəηg wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə Yuánes§, nyə á shí ntâg bwiing bì búbálé waamâ. ³⁴ Mee mə aηgê ntâg bwánd ná muud bwíingug lán wâm; mə ηgə yida lás ntáni shú ná bì dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ηgə kwan yí, bì á shí ntâg jí ná bì mə kəəs nə mənkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mee jí nə wúl bwiingúlə í ηgə bwiing lán wâm, wəη í ntə wəηg Yuánes nyə á bwiing yí. Misólúgú Dâ nyə á yə mə ηkul ná mə sáág myá, mə ηgə sá myo, mí ηgə bwiing lán wâm ná Dâ wə nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyəməfwó ηgə bwiing lán wâm. Bì abwélé gwág kâl dé, kú bwεε dúg mpwóombá nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ηwa jiya bídí mílámúd, nəcé bì aηgê nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bì ηgə sọ ná bì mpúg micilyá myâ Kálaad Zembî, bì ηgə téduga ná bì é kwey cug á kandugə kandugə cínəηg; í njúl ná micilyá myəηg mí ηgə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bì acéélé zə mádí ná bì bəg nə cug.

⁴¹ «Mə aηgê nə jí ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bì, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembî. ⁴³ Dâ wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bì alógé mə; ηkí

5:31 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 § **5:33** Lán ní í jəlá nə bə sá í ηgə sŷy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18

ngwól múúd mə zə dé jínəd í, bí yida lág nyê. ⁴⁴ Bì bí nə ŋkul búgula na ntədélé bí ngə sɔ́ gúmá mənyúúl mə búúd dí? Bì cugé nə ŋkul búgula, nəcé bí aŋgê nə sɔ́ gúmá í ngə zhu wə Zembî á ngwūd nə ngwūd yí. ⁴⁵ Kúgá ngə téduga nə mə bá shwáman bí wə Dâ. Moyîz muud bí á mə kə kəl mílâm nyádí yé, nyə wə mə bá shwáman bì. ⁴⁶ Nəcé, bí mbêm ngə búgula Moyîz í, ŋki bí mə búgula námə mə, nəcé lán wâm wə Moyîz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aŋgê nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byâm na ntədél?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idêw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísâ íni í mə shîn yí, Yésus mú lína máŋ mə Galilê bwə də námə jôw nə Tiberyad yí, kə faŋwíny. ² Buud bwə mú ngə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwə á ngə dúg a ngə lwag mimbêl máshimbád. ³ A mú ka bád mbúbúŋád, kə ji shí wu gwôw, bənôŋ *ompwíín bé. ⁴ Na ji ntâg nə, *Oyúden zaŋ *Páska nyáŋ í mú kúnə-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg nə ncúlyá buud bwə ngə zə nyádí, a mú ka jî Fílíp nə: «Sə é ka kusə íbuléd ngow nə buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jî ntó nə a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci nə, nyə á ngə bwey mpu sâ á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə nə: «Sə tɛɛm kusə íbuléd tâŋ odanarî mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á nə muud yêsh bə nə jé

5:44 5.41 **5:45** Mbá 31.24-29 **5:46** Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 **5:47** Luk 16.29-31 **6:2** Mat 6.25; Yuá 2.23 **6:3** mbúbúŋád: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39

6:4 2.13

kúkúl.» ⁸ Nyɔɔŋg *mpwíín mə Yésus bwé á də jôw ná André yé, mínyɔŋgú mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbəléd ítóon wa, íbəléd i *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dɔɔŋg dí nə ŋkul ka sá zhwog buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwog ákánda nyə á bə kúkúl jɔɔŋgúd, buud bwé mú shín jí shí, je bə búúd otóóshin otóon lɔlɔ njí budúm. ¹¹ Yésus mú ŋwa íbəléd, a mú yə Zembí akíba ná ndeé a mú kaaw búud bwé á bə cínɔŋg wá. A mú námé sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwé á jí yí. ¹² Ja búúd bwé mə də ná ndeé jílə yí, a mú ci nə ompwíín bé ná: «Kwósúgá ikúl í mə lág yí, í kú bə sá yúúdúgú.» ¹³ Bwé mú kwós íkúl í íbəléd í á lág ja búúd bwé á shín də yí, í mú lwánd məbwumú wúm nə məbá.

¹⁴ Ja búúd óni bwé mə dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwé mú ŋgə ci ná: «Búbólé, *muud micúndá nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwé é zə ŋwa nyə ná bwé kə təl nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbúmbúŋád nyəméfwó kú nə muud.

Yésus mə kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíín bé bwé mú shulə kə mən. ¹⁷ Bwé mú kəwa byóólúd, tí kə fanwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í mə bíi shí, Yésus kú fwo nyiŋgə seɛŋgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ŋkwô nyə á ka zə kuŋg, ikwô tôw máŋ ná shwu. ¹⁹ Bwé mú ka ŋgə júgə ná ndeé, ja bwé mə kə shwóg

6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 **6:11** 21.9, 13 **6:14**
Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 **6:15** 5.13;
18.36

je bæ ókílo máda otóon ηκί ósaman* yí, bwé mú dúg Yésus ηγά kyey májúwó dí gwôw, a ηγά shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwé mú gwág íkukwendε. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwé mú cεel ηwa nyə byóólúd, nji byóól mú lεel kumá bwûη, kúl bwé á ηgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mælêm, ncúlyá buud bwé á lúg gúl kóómb mâη wá, bwé mú dúg nə byóól í á bæ cínəηgú nji ηgwúdagú, dwó ntâg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dəəηgúd; ompwíin bwé á kə bwáméfwó. ²³ Nji, móólúgá móól má á shí wú Tiberyad, nyiηgə zə kúná-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembî akíba nə ndéé bwé mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwé mú dúg nə təə Yésus, təə ompwíin bé bwé cúgé cínəηg. Bwé mú ntâg bád móól məəηgúd kə Kapernawûm, kə sọ Yésus. ²⁵ Bwé mú kə kwey nyə nûη mâη faηwíny, bwé mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bi aηgê nə sọ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ηgə sọ mə nəcé bí ámə də íbəléd nə ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ηgə yáág nə bi bəg nə idâw í du kaag yí, yidagá yáág shú byəəηg í kwíind nə muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a jì nyəəηg Dâ nyə a wá məyηgyé má íjwúga yé.» ²⁸ Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wə ntədel, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo

* **6:19** Osətád məwúm məbá nə ótóon, ηκί ntâg məwúm məlóól.
6:23 6.11 **6:26** 2.11 **6:27** 6.35 **6:29** 2.23

ná: «Yáág nə sóólúgú mə Zembî wúsə ná bi búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwə nə né ná: «Wo fwo sá jáyé sâ í ntɔ̄ buud fɔg nə sá dúgúg nə ndeé sá mú *búgula wo? Wáyé sóólúgú wo mə fwo sá yí? ³¹ Osóónǵú búsu bwə á dɔ̄ dɔ̄ *mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idâw í á ngə zhu jon dí yí”.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Moyîz námə dí nyə á yə bí idâw í á dɔ̄ zhu jon dí yí, Sóónǵú waam wə mə yə bí fwámé idâw í ngə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé idâw í Zembî bísə byɔɔng í wú jon dí, zə yə búúd ɔ shí cɔg yí.» ³⁴ Bwə nə né ná: «Cwám̄ba, dɔg yə sá idâw byɔɔngú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mεε jisə idâw yâ cɔg. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyingə bwεε gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwεε gwág shwáásúlə minú. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi mə dúg mə, nji bi anǵə nə *magula. ³⁷ Búúd bēsh Dâ mə yə mə wá bwə é zə mádí; mə abúle ntâg wíng múúd mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcé, mεε mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ngə jii yí, kú bə sâ mə ngə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ngə jii yí jísə ná, mə kú jímbal tɔɔ muud ngwûd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwûmushi bwo jwów á məzhúgúlâ. ⁴⁰ Mə ngə ci nó sâ Dâ ngə jii yí jísə ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bég nə cɔg á kandugə kandugə; mə ka bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ.»

6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 **6:33** 6.41, 51 **6:34** 4.15; Mat 6.11 **6:35** 4.13-14; 6.48-58; 7.37 **6:36** 16.9; 20.29
6:37 17.2, 24 **6:38** 4.34; Mat 26.39 **6:39** 10.28; 17.12; 18.9
6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24

41 *Oyúden bwé á ka ηgə cwaduga nə Yésus, nə a cɪlə ná: «Mə wé jísé ídâw í á wú jon dí yí.» 42 Bwé á ηgə cwaduga ná: «ηgaá nyə wé Yésus mwân mə Yóseb? Sə mə mpú dí sóóηgú bá nyəηgú? Ká, a zə ηgə ci ná: “Μεε jísə ídâw í á wú jon dí yí.”»

43 Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ηgə cwaduga biméfwó nə biméfwó. 44 Muud cugé nə ηkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námá ka julə múúd í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlâ.

45 Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: “Bêsh bwé bá ηwa mínjígúlá wé Zembî”. Kagá mpu ná muud yêsh mə gwág Dâ, a ηwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí.

46 Ntó ji ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námá nji muud nyə á zhu wé Zembî yé, nywáá wé nyə a dúg Dâ.

47 Búbáélé, mə jaaw bí ná, muud mə búgula yé jísə nə cug á kandugə kandugə. 48 Mə wé jísé ídâw yâ cug.

49 Osóóηgú bín bwé á də də mána ja bwé á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwé á shí yə. 50 Idâw í ηgə wú jon dí yí byáá, í ηgə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. 51 Mə wé jísé ídâw yâ cug í ηgə wú jon dí yí. Múúd mə ká də ídâw byəηgú, a bá cugə kandugə kandugə.

Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwé bég nə cug.»

52 Oyúden bwé mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwé ηgə shilə ná: «Nyíga nye ji nə ηkul yə sə mishwun myé na ntudélé ná sə dág?» 53 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbáélé, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ηgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. 54 Muud mə dá míshwun

myâm ηgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídâw, məcií mâm mənɟul. ⁵⁶ Muud mə dé míshwun myâm, ηgul mácií mâm yé mə nada nə mə, mə mə ηwa jiya nyéđí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mə ná, á ηgə ntâg sá ná mə cúgəg ná, muud mə dé mə yé, mə wə mə é ηgə sá ná a ηgəg nə cugə. ⁵⁸ Idûw í á wú jon dí yí byáá í cúgə nda idûw ímpáámbə bín í á də yí. Bâη bwə á də, nji bwə á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ηgə yə buud minjígúlá wəni, nyə á ηgə yə buud minjígúlá myəηɟ *mpáánzə minjígúlá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíín bé bwə á gwág lású yé wəηɟ yí, bóól ηkí bulya bwə á ci ná: «Wúni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ηkul ηgə nyiηgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíín bé bwə ηgə cwadugə, a mú jî bwo ná: «Lású wâm í mə kwal bí bəəgú? ⁶² Bi mbêm ka meel dúg Mwân mə Múúd ηgə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mə Zembî wə í də sá ná muud cúgəg, ηkul mə múúd í ádé kwíínd təə sâ. Lású mə ηgə lás nə bí ni wúsə shú ná Shíshim mə Zembî í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wâ na bídí bwə anɟê nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yólə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ηgə mpu buud bwə áshígé ηgə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiηgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ηkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyâη zág.»

66 Tééd na fwála nííd wé zhwog ompwíín bé bwé á wú nyé dí gwoonḡ dí kú ná nyiḡḡe ḡḡe kyey nə nyə yí.

67 Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bí báá bí akyéyé?» 68 Shímun Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Cwám̄ba, sá é ká nyiḡḡe kə wé zé? Wεεji nə iciyá í d̄u yə búúd cug yí. 69 Sá má magulə, sá má mpu nt̄ag ná wo jisə Nk̄ɛ̄nk̄ɛ̄ múúd má Zembí.» 70 Yésus mú bɛsa bwo ná: «ḡgáá mə wé mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká d̄ugá, ḡgwól á na bídí jisə nə jamb.» 71 Nyə á ḡḡe ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəc̄é, Yúdas nyə á t̄em bə muud á sámbá ómpwíín wúm nə óbá, nyə á bə ná nyə wé má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyon̄h̄ ɔ Yésus kú nə búgá

(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

1 Ja ís̄á ini í má sh̄in yí, Yésus mú kə ḡḡe kyey Galilê. Nyə a sh̄igé c̄eel kə Yudéa, *Oyúden bwé á ḡḡe s̄ɔ ná bwé gwú nyə. 2 Í á bə nt̄ag íí, Oyúden zan̄ nyán̄ bwé á d̄u j̄ôw ná Zan̄ məbanda* yí í mú kúnə-kúnə. 3 Yésus omínyon̄h̄ bé bwé mú ci nə nyə ná: «Wúḡ wa wo kág Yudéa, *ompwíín bwô bwé kág námá dúḡ m̄is̄ólúḡú wó ḡḡé sá myá. 4 Ja múúd mə c̄éél ná bwé mpúḡ nyə yí, nyə ádé nyiḡḡe ḡḡe sá is̄á ishwoó ishwoo. Məma m̄is̄ólúḡú wó ḡḡé sá míni, í j̄i ná wo lwóyág myo bəl-bəl d̄i.» 5 Í á bə na, omínyon̄h̄

6:67 Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Lev 23.33-34; Mbá 16.13-15 * **7:2** Zan̄ məbanda í á d̄u bə, Oyúden d̄u j̄i məbanda dí, d̄u t̄éd̄uga váál Zembí nyə á ḡḡe baagulə bwo ja bwé á ḡḡe cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúḡḡ vuguli f̄ób 486. **7:5** 16.9

bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Fwála dâm í afwóyé bə; bi bân bi búsa nə fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwé cúgé nə ŋkul mpii bî; bwé ŋgə mpii mē, nəcé mə ŋgə bwaagulə bwo ná bôw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mεε mə akéé zâŋ níid, nəcé fwála dâm í afwóyé bwəma. ⁹ Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilê.

Yésus zâŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zâŋ dí omínyonŋú bé bwé mə bwey kə. Nyə á kə nda muud ŋgə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dí. ¹¹ Oyúden bwé á ŋgə sọ nyə zâŋ dí, bwé ŋgə jî ná: «A jî ŋgow?» ¹² Buud bwé á ŋgə bul lás lésú yé íkínda dí; bóól bwé ŋgə ci ná: «A jî jə múúd», bóólúgá nə: «Mbô. A ŋgə yida kəl buud jugú». ¹³ Nji, isâ íni byêsh í á ŋgə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwoó, bwé ŋgə fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Lun mə Zembî kə ŋgə yə buud minjígú alá. ¹⁵ Oyúden bwé mú ŋgə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dága bímbí lú kwas ntudelé nye nda sá shikûl?» ¹⁶ Yésus mú bęsa bwo ná: «Njígú alá mə ŋgə jíguli yí í áŋgê nə zhu máméfwó dí; í ŋgə zhu wé muud nyə á nti mə yé. ¹⁷ Múúd mə ká ccel sá sâ Zembî mə jíí yí, a ka mpu ŋkí njígú alá wâm í ŋgə zhu wé Zembî, ŋkí mə ŋgə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud mə də té íbwiŋgyá nə lúu yé, a də sọ ná gúmá í kág nyádí; nji, muud mə sọ nə gúmá í kág wé muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə

7:6 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 **7:11** 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á də já mwôw zangbá; tútám zan jisə mwôw málól shwóg, mwôw málól mpás. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43

tátalí, a cugé nə məshigá. ¹⁹ Ngaá Moyîz nyə a shí yə bí *mbwoomb máççç? Nji, kú nə tɔɔ muud ngə baagulə mwo. Nəcə jí bí ngə sɔ́ ná bi mə gwú mə yí?» ²⁰ Buud bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágulə wo. Zə ngə sɔ́ ná a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mεε mə a sá nji sóólúgú† ngwûd, í má tí bí məkuú shí. ²² Ngaá Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odâ wə bwə á tééd. Nji, nda Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú dɛ sá ábiwáág wɔɔngú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³ Bi má magulə ná bi é dɛ sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bi acéélé caam ççç mə Moyîz; ká nəcé jí bí mə gwág bôw ja mə lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná dɛ ηwa ísâ nji váál bí ngə dúg yí, dɛgá ηwa ísâ váál í jéla yí.»

²⁵ Bóól búúd ó Yurúsəlem bwə á ka ngə ci ná: «Ngáá muud bwə ngə sɔ́ ná bwə gwú wə éga? ²⁶ Ká dɛgá, nywáá ngə lás bəl-bəl dɛ, bwə nda ci nyə tɔɔ sâ. Ye micí misú mí mə mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Krîst e? ²⁷ Sə bəη sə mə mpú kúl múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Krîst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kúl á bá zhu yí.» ²⁸ Ná ndeé, Yésus ngə yə buud minjúgúlá *Lun mə Zembî, a mə shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mə mpú mə ççç? Bí mpu námə kúl mə ngə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wâm, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bi ampúyé nyə. ²⁹ Mεε mə mpú nyə, mə ngə zhu nyádí, nyə wə

7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 † **7:21** Yésus ngə ci lwagúlə nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5).

7:22 Mət 17.9-14; Ləv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18

7:26 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25

nyə a nti mə.» ³⁰ Nji nyə á lás ntúni yí, bwé mú ηgə sɔ məzhií né bwé bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wós. ³¹ Í á ka bə na mən̄kúmbə mə búúd mən̄i di ná, bósł ηkí bulya bwé á *búgala nyə; bwé mú ηgə ci ná: «Ja Krîst mə bá zə yí, ye a bá nyiηgə bul sá *máshimbá cɔ múúd éga?»

Bwé cɛɛl bii Yésus

³² *Ofarizyêη bwé á ka gwág buud bwé ηgé nyímbəla ntó lúu má Yésus dî. Bən̄n̄η mílúlúú myâ ofada bwé mú kənd ífulish né bwé kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Són̄n̄η bí é ηgə na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá sɔ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ηkul bá kə kúl má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwé mú ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «ηgow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd bású bwé á má kə ηgə ji mílɔəm mí Ogurêk dí wá, kə ηgə yə Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A cí nə “Bi mə bá sɔ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ηkul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó má kə ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zâη í ká də busulaŦ yí, Yésus nyə a tōw tətəlí a mú ci gwów gwōw ná: «ηkí muud ηgə gwág shwáásúlə minú, a zóg mádí zə ηgul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mâ cug má é də júg wú nyə lámúd nda miηgwəɔ, námə nda Kálaad Zembî ηgé ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ηgə lás ntó yí, nyə á ηgə ci Nkɛηkɛ Shíshim í á bə ná, buud bēsh bwé bá

7:30 2.4; 7.44 **7:31** 2.23 **7:33** 8.14 **7:33** 13.33; 16.5 **7:34** 8.21; 13.36 **7:37** Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 **Ŧ 7:37** Zan í á fwo də ηgə sɔy tâη mwōw zanɔbá kú fwo kyεεg, í ka kə busula jwów lú mwəəmb (Wo ji nə ηkul dɛg sá ni Ləv 23.36). **7:39** 14.16; 17.1

*búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Nkɛŋkɛ Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lósú yé ni yí, bóól bwá á ŋə ci ná: «Búbólé, muud éga wá jísá *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bəŋ ná: «Kríst wá éne», bóólágá ka ŋə ci ná: «Kríst cugé nə ŋkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálad Zembí ŋə ci gúl kúkúlád ná *Kríst mə bá zhu mpwoŋ buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betalehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícé íbá lúu má Yésus dí. ⁴⁴ Bóólágá bwá mú ŋə jii ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulish í má ka kə nyiŋə. Mílulúú myá ofada bəŋŋə *Ofarizyēŋ bwá mú jii bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcə ji?» ⁴⁶ Ifulish ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyēŋ ntəŋ ná: «Bi má námá bíd ná a kúlug bí jugú éé? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cí ŋkí ŋgwól Farizyēŋ mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ŋgá dúg bwá ŋgá *búgula nyə óni bwá ámpúyé məcə, búsə nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá micí míniíd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcə mósú má magulə ná shé yág muud məbɛɛ a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ŋgwól múúd micúndá nyə a mə bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwílya, ŋə kə bwádí mínjów.

7:40 6.14 * **7:40** Oyúden bwá á ŋə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. **7:42** Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 **7:50** 3.1-2 **7:51** Mbá 1.16-17; 17.6 † **7:53** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzá tééd 7.53 kə kumə 8.11.

8

Mudá nyə á biil mínɔɔmb dɛ́yɛ́

¹ Yésus nyɛ mú kə mbúmbúnj á wəolivyê.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyiŋgə kə *Luŋ má Zembî, buud bêsh bwə mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ŋgəla yə bwo minjígúla. ³ Ná ndeé, *Oyíguli ó máccɛɛ bánŋj *Ofarizyên bwə mú ŋgə zə nə ŋgwól múdá ná a má biil mínɔɔmbɛd. Bwə mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwə nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ŋgə sá minɔɔmb. ⁵ Moyîz nyə á yə sə ŋkul *mbwoomb máccɛɛd ná sə dúg lúmə váál búdá óga məkwóógú ná ndeé bwə fudə. Ká wɛɛ mə ci ná ji?»

⁶ Bwə á jî nyə ntáni bwə ŋgə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílŋgî ná ndeé bwə ó kə shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyôw shí, a mú ŋgə cilə nə nyinó jé mándəlúd. ⁷ Bân bwə mú ŋgə yáág ŋgə jî nyə. Ná ndeé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *səm na bídí sámád yé téédúg ŋkêny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyiŋgə nyôw shí, ŋgə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwə má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwə mú ŋgə nyɔɔs ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé bêsh, tééd ócúmbá wóós óntombú. Yésus mú lúg na nyəméfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndeé, Yésus mú nyiŋgə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwə mú ŋgow? Kú nə muud mə sám ná wó jəlá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámaba, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbe námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyiŋgə sá sám.»]

Yésus, mənkenya mâ shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wə jísə mənkenya mə ngə kwan buud wə shí ga má. Muud mə bə mə yé nyə abúle bwεε kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya mâ cug.» ¹³ Ja *Ofarizyên bwə mə gwág ntó yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiing lán wô ntúni kú nə muud mə bwáágulə? Jini bwiingyá cugé sâ búúd bwə máguləg yí.» ¹⁴ A mú bəsa bwo ná: «Tεεm bə ná məméfwó mə bwiing lán wâm, bwiingyá jâm jísə sá búúd bwə máguləg yí; mə mpú kúl mə ngə wú yí, nə kúl mə ngə kə yí. Bi bân bi ampúyé kúl mə ngə wú yí, nə kúl mə ngə kə yí. ¹⁵ Bí ngə sám̄b milású nji váál dún á buud; mεε mə asám̄bé tɔɔ muud lású. ¹⁶ Í ká ntâg bə ná mə sám̄b lású, sémyé wâm bə tútəlí, nəcé mə cugé məméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mə wə búsá. ¹⁷ Ngeá jísə cilyá məcεε múnád nə buud bwə jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸ Mə ngə bwiing lán wâm, Dâ muud nyə á nti mə yé ngə námə bwiing.» ¹⁹ Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Shwóŋgú ji ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóŋgú waamâ. Bi mbâm mpu mə, ŋki bi mə mpu námə Sóŋgú waamâ.» ²⁰ Yésus nyə á ngə lás ntúni a ngə yə buud minjígulá *Luŋ mə Zembî, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séém̄b mbwə ná á bii nyə. Bwə á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wós.

Yésus mə zə kyey

8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32
8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4

21 Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.» 22 *Oyúden bwó mú ŋgə ci ná: «Ja á ŋgə ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúúl?» 23 A mú ci nə bwo ná: «Bi bāŋ bi búsə buud ɔ shí ga, mɛɛ jisə muud a gwôw. Bi bāŋ shug dún dúsə wa shí gaád, mɛɛ shug dām cugé wa shí gaád. 24 Gwó wə mə ámə cí nə bí ná bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcə, bí mə ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» 25 Bwó mú jí nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda mə ŋgə bwey jaaw bí té sə ámə tééd yí ná. 26 Mə ji nə zhwog isâ mə lás nə bî, nə byəŋg bísə ná mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ŋgə ntâg jaaw buud sâ mə á gwág nə nyə yí.» 27 Bwó á shígé gwág na ná nyə á ŋgə ci Zembî Sónŋú. 28 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá bân *Mwân mə Múúd yí, bi mə bá ka mpu ná mə jisə†, mə aŋgê nə sá tɔɔ sâ nə lúu wâm, mə ŋgə lás námə nda Dâ nyə a jíŋguli mə ná. 29 Sá muud nyə á nti mə wə búsə. Nyə a shígé lúgə mə məmɛ, nəcé mɛɛ mə dɛ sá nji sâ á jí nə ŋkul magulə yí.»

30 Ja Yésus nyə á ŋgə lás ntáni yí, zhwog buud bwó á *búgula nyə.

Nə bwán ɔ Abɛraham, nə bwán ɔ Njwû məjamb

8:21 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bə sâ Zembî nyə á ci kúl nyə á lésha nə Moyíz yí. (Wo ji nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ŋgə lwágulə ná nyə wə Zembî. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ŋgwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛɛl ci ná «Bi mə bá mpu múúd mə jí yé.» **8:30** 2.23

31 Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwə á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bi búsa wámbulə bə *Ómpwíin bām, 32 bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bəəngú ka bá sá ná bi bág ofulí.» 33 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá búsa mpwoŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» 34 Yésus mú bəsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh mə sá *sám yé, jisə lwaá lú mísám. 35 Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá má du ji kandugə kandugə. 36 Ná ndéé, Mwân mə Zembî mə ká yîl bí mónyámád íí, bí bə fwámé ofulí. 37 Mə mpú ná bi búsa mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ngə sọ ná bi mə gwú mə, nəcé kéel dām í ángê nə jəla nə bî. 38 Mee ngə jaaw sâ má á dúg wə Dâ yí; bi bân ngə ntâg sá isâ bí á gwág nə sóəngú wún yí.» 39 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sóəngú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbám bə nə sóəngú wún wə Aburaham íí, ki bí ngə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. 40 Ká dugá, bi mú ngə ceel gwú mə, í njúl ná mee má jaaw bí búbalé má á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. 41 Bí ngə sá misóólúgú mí sóəngú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wâ tóón, sá búsa nə sóəngú ngwûd ji Zembî.» 42 Yésus nə bwo ná: «Í mbâm bə nə sóəngú wún wə Zembî, ki bí ngə ceel mə, nəcé ja má jí wa ga, mə á zhu nyédí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə. 43 Ká nəcé jí bí anğê nə gwág lású wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ŋkul

8:31 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1

gwágulə kéeł dām. ⁴⁴ Sóóŋgú wán wá Njwû məjamb, bí ka námá ŋə cɛel sá isâ sóóŋgú wán mə dú gwág yéesh yí. A ji ŋgwûł buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ŋkul bwele bwiing obúbálé, nəcé obúbálé bwə cugé nyádí cugud. Yé bwiingúlə íjǝǝ í bwey námá də nyîn ná a ji amádí íjǝǝ, nəcé a ji mbíya njínjǝǝ, nyə wá íjǝǝ sóóŋgú. ⁴⁵ Ká bí aŋgê nə búgula mə nəcé məe ŋə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zó á na bídí jí nə ŋkul máalə mə ná mə má sêm yé? Ká, məe ŋgə jaaw bí obúbálé, bí má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé má Zembî, a gwágulə mákéel má Zembî. Ká bí bāŋ bí agwágúláyé, nəcé bí cugé bəŋg wá Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo ji mwâ Samarıya, ná wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Məe cugé nə jamb, məe ŋə gúmal Sóóŋgú waamə, bí bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Məe mə aŋgê nə sǝ ná mə ŋwa gúmá. Muud ŋgə sǝ ná mə bəg nə gúmá yé jisə, nyə wá mə də cígal míłású. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwele yə.» ⁵² Bwá nə né ná: «Sá má ka mpu ja gaád ná wo ji nə jamb. Abəraham nyə á yə, *buud ə mícúndá yə; wɛe má ci ná: múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwele yə. ⁵³ Wɛe má bul bə fwámé múúd ntǝ sóóŋgú wúsú Abəraham muud nyə á yə yé? Wó ntǝ námá búúd ə mícúndá buud bwá á ŋə yə wá? Wo ŋə cɛel ci ná wo jí jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ŋə ŋwa gúmá məmɛfwó, í bə ntó cwag. Dâ wá ŋgə sá ná mə ŋwág gúmá, nyə muud bí ŋgə kudə ibud ná: “A jisə Zembî wúsú” yé. ⁵⁵ Bí ampúyé ntâg námá

8:44 Mət 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5

8:47 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50**

7.18 **8:51** 5.24 **8:53** 4.12 **8:55** 4.34; 7.28-29

nyə. Mεε mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə njínjǝ́ nda bí. Ká mεε mə mpú nyə, mə ηgə ntāg námá bε iciyá byé. ⁵⁶ Sóηgú wún Abəraham nyə á bwey kəəs nə məshusug nə tédúgálə né a bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dúg jwów dəəηgú, a kəəs ntāg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntúni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətóη, wó ci ná wo a dúg Abəraham í?» ⁵⁸ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Búbále, má jaaw bí ná, Abəraham nda námá fwo bə, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntāg ηkēny mákwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndeé, nyəəs cúwo tóη.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ηgə cǝ ntúni, a mú dúg ηgwól múúd ná nyε nyə a byēl a njúl ancím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byēl ancím-ncím ni, í á bə nəcé *sám má zə, ye nyəméfwó sám yé, ye obyəl bé?» ³ Yésus mú bεsa ná: «Í á shígé bə nəcé sám, mbô; kú bə təə sám yé, kú námá nyiηgə bə sám obyəl bé. Í á yida bə ná buud bwá dúgúg sâ Zembî jí nə ηkul sá yí na nyádi. ⁴ Í jii ná shé sáág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntāg nə ηkul sēy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wə jí mənkenya má ηgə kwan buud wā shí ga má.»

8:58 1.1; 17.5 † **8:58** Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.28. **8:59** 10.31
9:2 MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 **9:3** 11.4 **9:4** 5.17
9:5 8.12

⁶ Ja nyə á shîn ci ntáni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndeé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byəŋg míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwə jôw ná Siloy yí» (Siloy mə ké ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndeé a mú nyingə a ηgə dúgya. ⁸ Ná ndeé, nə buud bə́nónη bwə á də bə məbwugúlu wá, nə bəŋg bwə á də dúg a dúgə gwáám b buud isá wá, bwə mú ηgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də ji wá a dúgə gwáám b búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwə ηgə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bə́ɣla nyə.» Nyəméfwó mú ηgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwə mú jî nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bə́η wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwə ηgə jôw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kəg gusa Siloy. Mə ámə ka námə kə, kə gusa ná ndeé, mísh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwə mú shilə nyə ná: «Muud wəŋgá ji ηgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwə mú kə nə muud nyə á də bə áncím-ncím éne *Ofarizyēη dí. ¹⁴ Jwôw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bə ntāg jwôw lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyēη bwə mú námə jî múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bə́sa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndeé, mə mú kə gusa, mə músə ntāg dúgya.» ¹⁶ Ja bwə mə gwág ntó yí, bóól Ofarizyēη bwə mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə aŋgê nə wú wə Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwôw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misám ji nə ηkul sá mbií *shimbá ni?» Bwə mú bə nə mbéégí mpédúgá nyáŋ. ¹⁷ Bwə mú nyingə

jî áncím-ncím ná: «Wεε ηγə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne ji ntədel?» Nyə ná: «A ji *muud micúndá má Zembí.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwə mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bə áncím-ncím ná ndéé mísh má mú dúgya nyə. Bwə mú ntág kənd búúd kə jôw obyól bé, ¹⁹ zə jî bwo ná: «Ye mwân wún bí má də ci ná nyə a byél ancím-ncím wə éga? Ka ntədelé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyól bwə mú bəsa ná: «Sá má mpú ná mwân wúsú wə éne, ná nyə a byél ancím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sá bāη sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílágá nyəməfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyól bwə á bəsa ntúni nəcé bwə á fúndá Oyúden. Oyúden bwə á bwey tōw cāη ná ηkí muud má məm ná Yésus ji *Kríst íí, bwə yíl múúd wəəηg *mpáánzá minjígúlád. ²³ Gwə wə bwə á shwal ci ná: «Shílágá nyəməfwó, a cugé ná mwántombú, nyəməfwó bəsa sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēη bwə mú nyiηgə jôw múúd nyə á də bə ancím-ncím éne ja ábeê zə ci nə nyə ná: «Yág Zembí gúmə. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sóol misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a ji sóol misám óo, μεε mə ampúyé. Μεε mə mpú nji sá ηgwūd ná: mə á də bə ancím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwə mú nyiηgə jî nyə ná: «Nyə ámə sá wo ji? Ntədelé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cēel ná mə nyiηgəg jaaw bí ja ábeê? Bì wál námá cēel zə bə ómpwíín bē?» ²⁸ Bwə mú lwíy nyə ná ndéé bwə ná: «Wo wə ji *mpwíín yé. Sá báá, sá básə ompwíín ó

Moyîz. ²⁹ Sə mə mpú ná Zembî nyə a lésa nə Moyîz, sə ámpúyé nyîni nyee ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á du bæ ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bi ampúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá mə bēny dí mə mísh í. ³¹ Sə mə mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula mə ósól ɔ míśám. Nji, muud ηgə yə Zembî gúmá yé, á ηgə sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sə abwélé námá fwo gwág ná muud mə bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbâm bæ ná muud éne nyə aηgê nə wú wá Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá tɔɔ sá.» ³⁴ Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Wee mbeé sá í á byél míśámúd ncindí nə ncindí yí, wó ceeł zə yə sə minjígulá?» Bwə mú ntəg wíηg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwə ámə wíηg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jí nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, Mwân mə Múúd wə zə ná mə búgúlág nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wə wó ηgə dúg á ηgə lésa nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwámba, mə mə *búgula.» A mú kúd mpwóombú shí na wə Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámə ηkúmba lésú. Sémbyé lésú wəηg wúsə ná mə zə sá nə wəancím-ncím bwə dúgyág, buud bwə ηgə dúgya wá bæ wəancím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēη bwə á bæ cínəηg wá bwə mú gwág á mə ci ntó, bwə mú shilə nyə ná: «Ntó jí ná sə bí námá wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbâm bæ wəancím-ncím, bi kú bæ nə míśám. Ká bí ηgə ci ná: “Sə ηgə dúgya”, sám wún í mə nada.»

9:29 7.27; 8.14 **9:31** Sôm 66.18; Mik 15.29; Iza 1.15 **9:33**
 3.2 **9:34** 9.2 **9:37** 4.26 **9:39** 5.22 **9:40** Mat 15.14; 23.26
9:41 15.22

10

Jɔjɔ mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə ká ηkáál itəw dí yé má ká bə kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhíi shúsúd, kə ntɔ kósógúlád gwôw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləŋgaanó. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne. ³ Í də bə, muud má də baagəsə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wáŋ kâl. A mú ηgə jôw itəw byé, jôw təw jêsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shîn cúwâl byêsh tóón yí, a kə tôw byo shwóg, í ka ηgə bɛ nyə nəcé í ηgə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə ηkul bwelɛ bɛ njínə muud, í yida ηgə túb nyə, nəcé í ádé yag mákâl má ójínə ə búúd.» ⁶ Yésus nyə á ηwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbulə sâ nyə á ηgə cɛɛl ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyingə ci nó: «Búbálé, má jaaw bí ná, məe wá jisə mpumbé ηkáál itəw. ⁸ Buud bêsh bwá á tééd zə nə mə wá búsə ijúwâl, izhiləŋgaané, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídêw. ¹⁰ Juwâl í də zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Məe mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jisə jɔjɔ mbaagulə itəw. Jɔjɔ mbaagulə má də kɛenzh cug jé shú itəw byé. ¹² Nyɔɔŋg mbaagulə mə séy nji shú *mwaanê yé, a cugé fwámé

10:4 10.27; Mbú 14.4 **10:6** 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29

mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cúgé nyə byé yí; á ðə bə, á ká dúg ηkweny ηgə zə, a myaas ítəw, a túb; ηkweny mú zə ηgə bii ítəw, itəw í ηgə ciima. ¹³ A sá ntó nəcə a ηgə sēy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Μεε wə jísə jəjə mbaagulə itəw, mə mpú ítəw byâm, ítəw byâm mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Mə keenzh cug jâm shú ítəw. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl ítəw, byâη í cúgé wa ηkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndéé soonz mú bə ηgwúðú, mbaagulə námə ηgwúðú. ¹⁷ Dâ mə ceel mə nəcə mə keenzh cug jâm ná mə bá nyingə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmэфwó wə mə keenzh gwo. Mə ji nə ηkul mə keenzh cug jâm, mə nə ηkul mə nyíngə ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wə cí.»

¹⁹ Lósú Yésus nyə á ηgə lás ni í á sá mbéégí mpédúgá *Oyúðen. ²⁰ Bóólúgá ηkí bulya bwə á ηgə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ηgə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cúgé nə ηkul bwεε bēny áncím-ncím mísh.»

Bwə kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáanzə* í á ηgə sīy Yurúsəlem, í á bə fwála lə ηkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Luη mə Zembî, a ηgə kyey kál bwə á gwiid ná Nyíngúlé† má

10:14 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19**

9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwə á ðə téduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatâr á Mpáanzə yí, nyə a sá gwo ηgeé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sə ηgə jəw ná nyíngulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwonη mí mámpinη mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bég.

Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sé milâm shí jáyé ja? Nkí wo wá jísó *Krîst, jaawug sé ná kpwɔ́.»
²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ngó shwána. Misóólúgú mə ngó sá jínə mə Dâ dî myá mí ngə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə tɛem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí sɔonz ítɔw dî. ²⁷ Itɔw byâm í dɔ gwágulə kəl dâm; mə mpú byo, í dɔ bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ngə ntág yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwele yə, muud nyə abúle námə bwele déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntɔ múúd yêsh nkúlud; muud cugé nə nkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sé búsə nda muud ngwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə nkény mákwóógú ná bwá gwú nyə nə ndî. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jɔjɔ mísóólúgú mí ngó zhu wá Dâ myá, bí mə cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sé mə yida cɛel gwú wo nəcé wo ngə lás nə Zembî *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ngə bále ci ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ngáá cilyá wúsə bídí kálad məcɛɛd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə nə buud Zembî nyə á ngə lás nə ndí wá, Kálad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajóláyé nə yíl sâ Kálad Zembî ngó ci yí. ³⁶ Bí bân bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú ntí shí ga dí yé, bí mə ci ná mə ngə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé mə ngólə bwaagulə nə mə jî

Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə aŋgê nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, nkí mə ɲgə sá myo, bí tɛem ɲgə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí má ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə nə Dâ njul mádí, mə njúl wə Dâ.» ³⁹ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə mú nyingə sɔ nə bwə bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə líina kə Zhurdɛ faɲwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ɲgə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwə mú də zə nyédí. Bwə mú də ci nó: «Yuánes nyə a shígé bwɛɛ sá təə *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jísə búbólé.» ⁴² Zhwog buud bwə mú *búgula Yésus kúkúl jəɲgúd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə nə Lazâr, muud á Betanî, loom mə Maríya bá mínyəɲê shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə nɔwùm mə Maríya, Maríya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fím mwo nə shilú yé. ³ Maríya bá Mááta bwə á ka kənd Yésus məkál nó: «Cwámba, muud woó ɲgə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mənɪ yí, nyə á ci nó: «Bwas ni í cúgé kwas shwiy, í yida bə kwas i é sá nó Zembî ɲwág gúmá yí, í ka námə sá nə *Mwân mə Zembî ɲwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cɛel Mááta bá mínyəɲê shilə Maríya, nə Lazâr. ⁶ Nə ndɛé, nyə á tɛem gwág nə Lazâr ɲgə kwas íí, nyə á fwo nyingə cɪŋguli mwəw məbá

10:38 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28 **10:41** 1.29-34;
3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36
11:4 9.3; 17.1

kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mábá mœŋgâ, a mú ka ci nə *ompwíín bé ná: «Shé nyiŋgəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíín nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé má nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nŋ Yudéa, wó cœel námə nyiŋgə kə wu?» ⁹ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásé wí nə mæwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ŋgə kyey mæwəla mœŋg di, nyə abúle ŋgə mága, nəcé nyə é ŋgə dúg iŋgúnŋəŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ŋgə mága, nəcé kú nə iŋgúnŋəŋ lámád.» ¹¹ Ja nyə á shîn ci ntúni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr má kə gwád, nji, mə é kə juuməshi nyə.» ¹² Ompwíín ntâg ná: «Cwám̄ba, ŋkí Lazâr má kə gwê di, nyə é yâl.» ¹³ Í á bə, Yésus ŋgə cœel ci nə Lazâr má yə, bân bwé ŋgə dúg ná a ŋgə ci gwó múúd má də ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr má yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jœŋg í é sá ná bi búgúlág. Nə ndeé, iŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á də námə nyiŋgə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíín ná: «Íŋkyená, shénŋ Cwám̄ba bēsh kág námə yə.»

Yésus ji cug

¹⁷ Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey dœw mwôw mánŋ. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókílo máda ólól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwúm wán. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zé wóós yí, nyə á læel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nye njúl ná shí, njów.

11:8 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18** Osutád wúm nə ótón.

21 Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbê̄m bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə. 22 Nji, tɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sâ jêsh wó é gwáám̄b nyə yí.» 23 Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwûm woó mə bá gwûm.» 24 Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwûm ja búúd bwé bá gwûm jwów á məzhúgúlâ yí.» 25 Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wó mə ɗə gwûmushi búúd, ɗə nyiŋgə yə bwo cug. Muud mə *búgúlâ mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyiŋgə cugə. 26 Muud ŋgə ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» 27 Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə ná wo jisə *Krîst, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» 28 Ja Mááta mə shîn ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyɔŋɔ shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ŋgə jôw wo.» 29 Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wé Yésus. 30 Í á bæ, Yésus kú fwo nyí ban lə̄mud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. 31 Oyúden bə́nə̄ŋ Mariya bwé á bæ njów bwé ŋgə cɛel cweel nyə lâm wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ŋgə dúg ná a ká jii shwóŋud. 32 Mariya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbê̄m bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» 33 Yésus mú dúg Mariya bə́nə̄ŋ Oyúden bwé á ŋgə lúgal nyə wá bwé ŋgə jii, mbə̄m mú shwiy nyə nyúúlúd, mitédúgá búbulə nyə lámúd. 34 A mú jî ná: «Bi á dul nyə ŋgow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» 35 Yésus mú ntâg jii. 36 Oyúden bwé mú ŋgə ci ná: «Bi mə dúg í,

11:21 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25 **11:32** 11.21 **11:35** Luk 19.41

nyə á bul cæel nyə ξέ.» ³⁷ Bóólúgá wâ bwádí sámbád bân bwé mú ηgə cí ná: «ηgáá muud éga wé nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ηkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmáshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm mú nyingə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwé á dæl Lazâr yí. Shwon í á bə ku, mbwagalá kwóógúd, bwé ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú cí ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú cí ná: «Ey Cwámba, a mé dəw mwəw mánə múús, a mú ηgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka cí nə nyə ná: «ηgáá mə shí cí nə wo ná wó ká *búgula, wo e dóg nda Zembî nyə é ηwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yé wo akíba nəcé wo ámə magulə mājəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ηgə mpu ná wó də magulə mājəgula mām ja jēsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwé má lyξ mə óga bwé mpúg nə wo wé wo ámə ntí mə.» ⁴³ Ja á mé shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ηkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ηgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ηgwóólá nə kúl káándé. Yésus mú cí nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kóg.»

Cinjá-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwé á zə wé Maríya wá, bwé á dóg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyēn dí, kə jaaw

bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada b́n̄n̄h Ofarizyēn bwé mú s̄eɛŋg *Gwoonɔg ós̄embye ó míl̄sú wâ Zembî, kə ci ná: «Muud éga ηgə bul sá *məshimbá. Shé má sá nt̄ɔdɛl? ⁴⁸ Shé má ká b́d ná a ηgág nə kə shwóg íí, buud b̄esh bwé é búgula nyə ná ndeé, buud ɔ Róma bwé zə nt̄ág íí, zə búgə M̄páánzə íshé, bwú námá l̄om íshé.» ⁴⁹ N̄gwól múúd wáŋ nə jíná ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəonɔg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé t̄ə s̄a na l̄ésú níí. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud ηgwúɔd yág shú kúl búúd j̄esh ncindî, l̄om í nda j̄ə w̄esh íí?» ⁵¹ L̄ésú nyə á l̄ás wəonɔgú, nyə a shígé l̄ás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəonɔg dí ná, nyə a l̄ás t̄an̄ *muud micúndé ná í á j̄i ná Yésus yág shú l̄om w̄esh; ⁵² kú námá bə n̄ji shú l̄om wáméfwó, a yé shú ná bwân ó Zembî búsé íc̄imí íc̄imí wá bwé sééŋgyag bə s̄a ηgwúɔd. ⁵³ Jw̄ow n̄i wé bwé á ηwa cigulá ná bwé gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyɛ mú yəw ηgélə kyey bəl-bəl d̄i kúl Oyúɔɔn búsé yí; a mú kə kómb l̄om j̄isə ηgɛɛ shí a shwéeshá dí yí, b́n̄n̄h *ompwíín b́é kə ji dánd bwé á d̄ə j̄ow ná Ifrēm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúɔɔn nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwoɔg buud bwé á ηgə wú mákwáádá máŋúd ηgə bád kə Yurúsələm ná bwé kə ηgə gusa m̄ɛngusa mi yábá†. ⁵⁶ Bwé á ka ηgə s̄ɔ Yésus ná ndeé, kúl bwé á bə *Luŋ má Zembî yí, bwé á ηgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé

11:47 2.11; Mat 26.3-5; M̄is 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16

11:53 5.18 **11:54** 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Il̄η 19.11-20; 2Ib

30.17-18 † **11:55** Oyúɔɔn bwé á d̄ə sá m̄ɛngusa ná bwé gusa mil̄am myán̄ shú z̄ólə də Páska. **11:56** 7.11

zə zâη dî.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bânêη Ofarizyêη bwá mé ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwá kág bii nyə.»

12

Labínda má Mariya (Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lág mwôw mésaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus má kə Betanî, dánd má Lazâr Yésus nyə a gwúmashi yé. ² Bóól búúd ɔ dánd dɔɔηgú bwá á ka sá dína lúu má Yésus dî. Mááta nyə á bə a ηgə sá milwámá dína jɔɔηgúd, Lazâr njúl sámbá búúd bânêη Yésus bwá á ηgə də wád. ³ Mariya mú ka ηwa labínda álal-kus bwá á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ηwa labínda ni kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd né ndeé a mú fîm nyə mwo nə shilú jé; məcud má labínda má mú lwánd njów wêsh. ⁴ Ngwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínəηg ná Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə ná nyə wə má bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne má dúg nda Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a mé ci ná ⁵ «Jí bwá ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóol ná ndeé bwá kwíínd mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mimbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, nyə á də júwo mwaanê cínəηg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shee. A má sá sóólúgú

12:1 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kəplá í dúgə mpə námə nda ntəŋga. **12:4** Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16
† **12:5** danarî: Danarî ηgwúd í á də kwaga nə myəna myâ ηkúmba jwôw. **12:7** 19.40

ni, ηγáλə bwey téduga nda bwə bá dul mə ní. ⁸ Nəcə bi é də ji nə mimbúbúwá mwôw mēsh, nji sənôη bí sá ábúlé ji mwôw mēsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwə mə gwág ná Yésus ji Bétanî; bwə á ka ηgə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwə á ηgə námə kə ná bwə kə dúg Lazâr nyə á gwûmushi yé. ¹⁰ Ná ndeé, milúlúú myâ ofada mí mú ηwa cígúlá ná bwə jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcə sá í á bə nə nyə yí í á sá ná kúdə zhwog Oyúden bwə béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyíi Yurásəlem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwə á zə zâη dí wá bwə mú gwág ná Yésus ηgə zə Yurásəlem. ¹³ Bwə mú ηgə ηwa máη mə lándú ná ndeé, kə lég nyə bwə ηgə kâm ná:

Hosána! Gúmá í bəg nə nyəηg ηgə zə jínə mə
Cwámba dí yé,
Njwú-buud á Izurəyél.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembî ηgə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúndə.

Dugí njwú woó ηgə zə.

A mbəd cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwə áshígé fwo wámbulə sá í á ηgə sîy yí fwála dəηgúd. Bwə á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á ηwa gúmə yí; bwə mú mpu ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wəηg námə wə bwə

12:8 Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 † **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbáη bwə á lwə ηgwəla á Yurásəlem cíηg gwôw yí. **12:16** 2.22; 17.1

á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyé á jəw Lazâr gwûmushi nyə yí, bwé ηgə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ηgə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dəηgû. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyēη bwé mú ka ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Bi má dúg í? Bi cugé nə ηkul sá sâ. Dugá ləəm wēsh ηgə kə nyədí!»

Gúmə má Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwé á bád námé zə Yurúsalem ná bwé zə yə Zembî gúmə zâη nîd. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sə ηgə cəel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw Andrê, bá bēsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla má wós, wəla *Mwān mə Múúd mə jəlá nə ηwa gúmə yí. ²⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, bumé mpəg í amə kə mándəlúd yí, í ká kə jî kú yə, í bwēn gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mənəkund mənəkund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yídá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud má cəel síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl má jísé yí, muud ηgə síya nə mə yé bə námé cínəηg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmə.

²⁷ «Nda bí má dúg éga, mitédúgá mí má búbulə mə lámúd. Ká mə cig ná jî? Né Dâ, ság nə mə fáámug nə cúη ηgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúη wəηg. ²⁸ Dâ, ság nə jínə dwô í ηwág gúmə.»

12:17 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8
12:23 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26**
14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5

A ká námé shîn lás ntáni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mé sá, mə é nyiŋgə námé sâ.» ²⁹ Buud bwé á bə cínəŋgú áncuncuma wá bwé á gwág kál dəəŋgú, bwé mú ci ná jisə njum-mpú; bóólúgá ná ŋwól *éŋgales mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í ámə yida bə shú dán. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílósú kíkídíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mεε, ja mə bá wú shí gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ŋgə ci ntáni yí, nyə á ŋgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwé mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcεε dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyiŋgə zə jaaw sə ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bânówúg gwów, ntó nyε wə ji? Mwân mə MúúdS wəəŋg wə zə?» ³⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Məŋkenya məsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsá ná nə məŋkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bi; nəcé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ŋgə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula məŋkenya té mánkenya məsə ná bídí yí, bi ŋgág nə bə bwân ó mánkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwé á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tεem sá bímbí lú *máshimbá mání buud bwé ŋgə dúg hí, buud bwé áshígé *búgula nyə.

12:31 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14 **12:33** 18.32 **12:34**

Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 § **12:34** Mwân mə Múúd: Ntó mə kó ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə ŋkul dúg Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9

38 Sâ jɔɔŋg í á sá ná ciyá má Izayí *muud micúndá í bwámag. Nyə á ci ná:

Cwám̄ba, zó nyə a búgula kéel sá á ŋgə bwiing yí?

Zó Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífá nyé yé?

39 Gwá wá í sá ná buud óni bwé bóg kú búgula sâ Izayî nyə á ci yí.

40 Zembî nyə a shwu bwo ncím míshád,

a lələshi bwo milâm,

nəcé mísh máŋ má á bá dúg,

milâm myáŋ mí á bá wám̄bulə,

bwé á bá cénd kuú njɔɔnd,

ná ndeé mə mú lwag bwo.

41 Izayî nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dúg milwaná mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. 42 Í á tɛɛm bə ntó, bóól zhwoɔg buud wá sámbá ótówə ɔ

shwóg bwé á shí búgula Yésus. Nji, bwé áshígé bə nə ŋkul məm nyə mísh má búúd dí, bwé á ŋgə fúndə ná *Ofarizyɛŋ bwé á bá yíl bwo *mpáánzə minjígulá.

43 Nəcé bwé á cɛel ŋwa gúmá mísh má búúd dí, kú bə mísh má Zembî dî.

44 Nji, tɛɛm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə,

a búgúlá námá múúd nyə á nti mə yé. 45 Muud má dúg mə yé, a má dúg námá múúd nyə á nti mə yé.

46 Mɛɛ muud jisá máŋkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúlá mə yé bóg kú nyiŋgə ŋgə cugə yídúgád.

47 «Muud mə gwágulə lósú má ŋgə lás yé, nji a kú sá nda má ŋgə ci ná, mə dí má yá nyə intúgúlí; mə áyayé

12:38 Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3

12:42 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18

12:46 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22

nyə intúgúlí nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwá fáámug. ⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lósú mə ηgó lás yí, muud wɔɔηg mə bwey bæ nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lósú mə ηgó lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlâ. ⁴⁹ Mə aηgê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág də ci yí nə sâ mə bág də bwiiηg yí. ⁵⁰ Mə mpú ntâg nə sâ Dâ mə cí nó í bág yí, gwé wə í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Nə ndeé, sâ jêsh mə ηgó lás yí, mə ηgə lás nda Dâ nyə á cí nó mə dúg lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bæ, zan *Páska í ηgó bæ nó í zə tééd íí, Yésus nyə á ηgə bwey mpu ná wəla í mə wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós məshíné mə cug jé. ² Nə ndeé, bə́nə̀η buud bé bwé á ka ηgə də; bwé ηgó də ntúni, ndug Njwú məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyôt tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndeé, Yésus nywáá nyə á ηgə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isâ byêsh, a ηgó mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námə nyiηgə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ηgó bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bæ nə ndí gwów yí, a mú ηwa táwəla cɛɛlə kugud. ⁵ A mú shwu məjúwó bíshim dî, tééd ηgálə gusa *ompwíín bé məkuú, ηgə fím nə táwəla nyə á cɛɛlə kug dí yé.

12:49 7.16-17

12:50 4.34

13:1 2.4

13:2 12.4; Luk 22.3

13:3 3.35; 8.14

13:4 Luk 12.37

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwám̄ba? Wó gusa mə məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sâ mə ηgə sá ga, wo cugé nə ηkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wám̄bulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwele gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waam̄.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ηkí ntó Cwám̄ba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwê, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mə d̄u j̄i ná bwé gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi básə ntág mífúbán, nji kú bə bí bēsh.» ¹¹ Yésus nyə á ηgə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bēsh dí básə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a sh̄in gusa ompwíin bə məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándá yé ná ndé a mú nyingə kə ji shí, d̄ə. A mú j̄i bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná?» ¹³ Bi mə d̄u dí j̄ôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwám̄ba.” Bi mə d̄u mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwám̄ba. ¹⁴ ηkí mə Yíguli, mə Cwám̄ba, mə mə gusa bí məkuú, bi mə jəla námə nə d̄u sá ntó mpédúgá nyín. ¹⁵ Nəcé yuug wə mə mə yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, d̄ugá síya ntó. ¹⁶ Búbálé, mə jaaw bí nə, lwaá í ádé bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bi mə mpu ntó wə ni; bí mə ká d̄u sá ntó, bi mə jəla. ¹⁸ Mə anjê nə ci bi bēsh. Mə

13:10 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sôm 41.10; Yuá 17.12

mpú búúd má á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ηgə də səη ηgwúd yé má tééd ná a lúmbúli nə mə”. ¹⁹ Mə má fwo bwey jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo sîy, shú ná ja í bá sîy yí, bi bág *magalə nə mə jisə. ²⁰ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wâm yé, a má lág mə; muud mə lág ntâg mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zó kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)*

²¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámád; a mú lás ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwíin bwə mú ηgə dúgya mpádúgá nyáη ηgə sọ ná bwə mpúg muud Yésus ηgə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun Pyêr mú ηgə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ηgə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wəəηg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jì nyə ná: «Cwám̄ba, jisə zó eé?» ²⁶ Yésus mú bəsa ná: «Mə zó juwo kúl buléd ídūwəd, muud má é yə yé, muud wəəηg wə éci.» Yésus mú ηwa kúl buléd juwo ídūw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus má yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan má nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləeləg sá sâ wó ηgə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwə á bə cínəηg wá, kú nə təə ηgwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, bóól bwə á ηgə téduga ná Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná a kág kusə ísá í zâη, ηkí ntâg ná a kág yə mímbúmbúwá gúl sâ.

³⁰ Yúdas nyε nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námá nə Zembî ηwág gúmá. ³² Zembî nyəméfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bâm, sónôη bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sọ mə; nə ndeé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yə bí cεε agúgwáan, dúsa ná: “Cülagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á cεel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. ³⁵ Sâ í é sá nə buud bwé dúg mpu nə bi búsa ompwíin bâm yí jisə cεelí bí é ηgə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kílya Yésus

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba e, wo ká ηgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bε mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bε mə.»

³⁷ Pyêr mú bεsa ná: «Cwámba, mə cugé nə ηkul ka bε wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul keenzh cug jám shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bεsa ná: «Wo ji nə ηkul bále keenzh cug gwô shú dâm? Búbále, mə jaaw wo ná, shúshwóógú nə ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilól.»

14

Yésus jisə zhí

13:31 17.1 **13:33** 8.14 **13:34** 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23;
4.11; 2Yn 5-6 **13:35** 1Yn 3.14 **13:36** 8.14; 21.19 **13:38** 18.27

¹ «Mitódúgá mí nda bæeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbễm bæ kú bæ ntó, ηki mə mə námə jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ηwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námə bæ kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntâg zhíí í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwamba, sə bə̃η nda mpu kúl wó zə kə yí, sə é ka mpu zhíí á wu ntədəe?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhíí, mə obúbálé, mə cəg. Muud cugé nə ηkul kə wə Dâ kú ciŋgya mádí. ⁷ Í kə bæ ná bi mə mpú mə, bi é mpu námə Sóŋgú waamə. Ná ndeé, téed kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námə dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwamba, lwóg sə Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sə.» ⁹ Yésus ná: «ɔ Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyiŋgə ci nə mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû? Lású wêsh mə ηgə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wâm. Dâ muud njúl mádí cwû wə ηgə sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá nə mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ηgə sá myá. ¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólúgú mə ηgə sá myá; a bá námə sá myɔɔŋg mí búl nyiŋgə ntɔ myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sə jêsh bí mə bá gwáamb nə jínə dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá nə Sóŋgú ηwág gúmá.

14:1 14.27 **14:3** 12.26 **14:5** Tómas: 20.24 **14:6** Heb 10.20
14:7 8.19 **14:9** 12.45 **14:10** 3.35 **14:11** 5.18, 36; 10.37-38
14:13 15.16; 17.1

14 Bí mé ká gwááamb * [mə] gúl sâ nə jínə dâm, mə sá gwo.

Yésus má kaag ómpwítin Nkèŋkè Shíshim

15 «Bí mé ká cɛɛl mə, bi e wá mílúú məcɛɛ məm dí,
16 məɛ ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ŋgwól múúd mə
bá zə du bándulə bí yé, binón nyân zə bá ji kandugə
kandugə. 17 Nyân wə Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd
ɔ shí ga bwə cúgé nə ŋkul lág yí. Bwə cúgé nə ŋkul lág
nyə nəcə bwə áŋgê nə dúg nyə, bwə ámpúyé nómə
nyə. Bi bân bi mə mpú nyə, nəcə binón wə básə,
a bá námə ŋwa jiya bídí. 18 Mə abulé lúgə bí bwân
ónyulú, mə bá nyingə zə bídí. 19 Í mé lúg búbaalé
fwála, buud bwə á nyingəyé ná dúg mə. Bi bân bi mə
bá dúg mə mə ŋgə cugə, bi ka ntâg bá cugə. 20 Jwôw
dɔɔŋgú, bi mé bá mpu né mə ji Sónŋgú waam dí cwû,
bi njúl mádí cwû, mə námə bídí cwû. 21 Nkí muud
mə gwág ísâ byêsh mə ŋgə ci ná í bág yí, a bɛ byo,
muud wɔɔŋg mə cɛɛl mə. Í njúl ntâg ná, muud mə
cɛél mə yé, Dâ nyə é cɛɛl nyə, mə mú námə cɛɛl nyə,
mə sá ná a mpúg mə.»

22 Yûdə, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nə nyə ná:
«Cwám̄ba, wo sá ná sá mpúg wo, kú sá ná buud ɔ
shí ga bwə mpúg wo, ntó nyɛ wə ntɔdɛl?» 23 Yésus
mú bɛsa ná: «Múúd mə ká cɛɛl mə, nyə e sá sâ má
ŋgə ci yí, Dâ mú bá cɛɛl nyə; né ndɛé, sá bá zə nyádi
zə ji jiya. 24 Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə
məgwág nə lésú wâm. Í njúl ná lésú bí ŋgə gwág mə

* **14:14** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. **14:15** 14.21, 23;
15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22;
1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16;
8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbú 3.20 **14:24**
7.16

ngó lás ni í ángê nə zhu mádí, í ngə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí isâ íni sənônɔ bí sé njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, Nkɛŋkɛ Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a də sá nə bi dúg téduga isâ byêsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yé bí mətəla mām. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə də yə bí ná. Mitédúgá mí nda beeg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbəm bə ná bi mə cɛel mə, ki bi mə gwág máshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcé Dâ mə cɔ mə. ²⁹ Mə bwey ná jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo sɛy, shú nə bi bág *búgula ja í bá sɛy yí. ³⁰ Tédéd kíkídíga, mə á nyingəyé ná ngə bul lésha nə bɛ, nəcé cí á shí ga ngə zə. A cúgə yida bə nə tɔɔ zhízhí nə a sá mə sâ; ³¹ í yida jii nə buud bwə mpúg nə mə cɛel Dâ, mə də sá isâ nji váál Dâ nyə á cɛɛlə nə mə bág də sá yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînya

¹ «Mə wə jísə fwámé shug lá kwoolú *vînya, Dâ jisə mbɔɔl. ² Lɔw wêsh í nóód mádí í kú nə ibumá yí, a yíl wo. Wɔɔng wêsh í ngə wúmə yí, a kwambulə wo shú nə í nyingəg mpu wúmə. ³ Bi mə bwey ntâg bə mífúbán, minjígúlá mə mə jíguli bí myá mí mə bwey fúb bɛ. ⁴ Nadagá nə mə, námə nda mə mə nada nə bí ná. Lɔw lí í cúgə nə ŋkul wúmə ntúni, í kú bə í

14:26 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozê 10.1; Sòm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24

nósd kug líd. Némá váál ηgwúd, bí cugé nə ηkul bə nə mpumə ηkí bi anádáyé nə mə yí. ⁵ Mə wə jísə shug lú kwoolú vînyə, bi bân milôw. Nyɔɔng mə nádá nə mə, mə ηwa jiya nyádí lámúd yé, a bá bə nə ibumə mən̄kund mən̄kund; bi mə mpú nə bí cugé nə ηkul sá sâ mə kú bə. ⁶ Múúd mə ká bə kú nada nə mə, bwə bá wusə nyə tóón, a mú bə nda lôw kwoolú vînyə í áshígé wúmə yí. Milôw myɔɔng mí də shwáás nə ndéé, bwə cwéég myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mə ká nada nə mə, iciyá byâm ηwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáám̄b sâ jêsh bí mə jíí yí, í bə. ⁸ Zhíí bí bí nə ηkul sá nə Dâ ηwág gúmé yí nyísə ná, bi bág nə ibumə mən̄kund mən̄kund íí, lwágulə nə bi búšə *ompwíín báamə. ⁹ Mə mə cɛel bí námə nda Dâ mə céél mə ná; nadagá mádí cɛelíd. ¹⁰ Bí mə ká wá mílúu mácɛɛ mām dí, bí nada mádí cɛelíd, námə nda mə wá lúu mácɛɛ mə Dâ dí, mə nada nyádí cɛelíd ná.

¹¹ «Mə mə lás nə bí ntúni nəcə mə jíí nə məshusug mām mə kálag bídí, bi bág nə məshusug kú nə n̄ji. ¹² Cɛɛ dām wə: Cúlagá biméfwó nə biméfwó námə nda mə céél bí ná. ¹³ Gúl cɛelí í ányíngé ntɔ jɔɔng jí nə muud mə keenzh cug jé shú óshwə bé yí. ¹⁴ Bí mə ká wá mílúu mácɛɛ mām dí, bi búšə oshwə bām. ¹⁵ Mə an̄gê ná ηwa bí nə osóol ɔ mósáal, sóol mäsáal nyə ádé mpu sâ mása yé ngə sá yí. Mə ηgə ηwa bí nə oshwə bām, mə a mə sá nə bi mpúg sâ jêsh mə á gwág nə Sóón̄gú waam yí. ¹⁶ Bi dí bi a féésh mə; mə wə mə a féésh bí, mə yə bí séy nə bi kág, kə ηgə bə nə

15:6 Mat 7.19 **15:7** 15.16 **15:8** 14.13; 17.1 **15:9** 13.1; 5.18 **15:10** 14.15 **15:11** 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 **15:12** 13.34; 1Yn 4.11 **15:13** 10.11 **15:16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18

ibumá, ibumá byɔɔŋg í ji kandugə. Í ká bæ ntó, Dâ dɛ bá yə bí sâ jêsh bí mé bá dɛ gwaám̄b nə jíná dâm yí. 17 Sâ mé ŋgə cɪ ná bí sáág yí jí ná bí cɪlag biméfwó nə biméfwó.»

Zhíŋ a shí ga

18 «Búúd ɔ shí ga bwé ká mp̄ii bí, mpugá ná bwé á fwo námá tééd mp̄ii mə. 19 Bí mbêm bæ búúd ɔ shí ga, ki buud ɔ shí ga bwé mé cɛel bí ná bí básə buud bán. Ká, bí cugé búúd ɔ shí ga, mə a féésh bí, mə wá mbéégí mpádúgá binón̄ bwo, gwé wé búúd ɔ shí ga bwé ŋgə mp̄ii bí yí. 20 Bí ɔ tédúgá lésú mé á lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwɛɛ ntɔ mása”. Kagá mpu ná ŋkí bwé á lwágulə mə cúwúlí, bwé bá námá lwágulə bí cúwúlí; ŋkí bwé á bæ nə mægwág nə lésú wâm, bwé bá námá bæ nə mægwág nə lésú wún. 21 Bwé bá dɛ sá bí isâ íni byêsh nəcé bí bálə búúd bâm, bân̄ bwé ámpúyɛ ntâg muud nyə á nti mə yé. 22 Mə a mbêm bæ kú zə, zə lésha nə bwo, bwé nda bæ nə *sám; ká, bwé cugé nə kɔɔd bwé káádug shú sám wán̄ ja gaád yí. 23 Muud ŋgə mp̄ii mə yé ŋgə mp̄ii Sóŋgá waamə. 24 Mə a mbêm bæ kú sá mísóólúgú mé á sá bwédí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwé nda bæ nə sám; ká, bwé á mé dúg mísóólúgú myɔɔŋgá, nji bwé ŋgə mp̄ii sá, nə mə nə Sóŋgá waamə. 25 Nji, í ŋgə bæ ntó shú ná sâ jísé cilyá bwédí máccɛɛ dí yí í bwámag; jísə cilyá ná: “Bwé á mp̄ii mə kú nə sâ mé á sá bwo yí.”

26 «Muud mə bá dɛ zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wé Shíshim óbúbálé mé Dâ. Mə bá ŋwa nyə wé Dâ,

15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sòm 69.5; 35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9

mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bî, bi mə bá námə də bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcə shé á má bə sámbá té mátéédúlé.»

16

¹ «Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú nó bí nda bá biil mábwəbúlánúd. ² Mpugá nó bwə bá də yíl bí *mámpáánzə mé mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntəg zə bə ná, buud bwə bá də téduga né ja nyāη mə gwú ηgwól a bídí yí, a má yə Zembí gúmá fwámé yə. ³ Bwə bá də sá ntó nəcə bwə áshigé mpu Dâ, kú námə mpu mə. ⁴ Nji, mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú nó ja wəla dɔɔηg í bá wóós yí, bi ɔ bá téduga né mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkẹ̀ηkẹ̀ Shíshim mə bá zə də sêy yí

«Mə a shigé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédúléd nəcə sónηη bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád í, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashilé ntəg mə nó: “Wo ká ηgow?” ⁶ Nji, nda má ηgə jaaw bí isâ íni nó, bi má shín bul bə nə məcey mílámúd. ⁷ Nji, tɛem bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí né mə kyéyug; má ká bə kú kə, muud mə bá zə də bándulə bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá né buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búsé nə ndí kóómb á *səm, nə otútəlí, nə sémyé mílású yí. ⁹ Iwushí búsé nə ndí kóómb á səm yí bísé né bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyiηgə bə nə iwushí kóómb á otútəlí dî; byāη bísé nəcə mə zə kə wə Dâ,

15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 **16:2** 9.22 **16:3** 15.21
16:4 13.19 **16:5** 8.14 **16:6** 16.22 **16:7** 14.16 **16:8** Mis
24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37

bi ányingəyé ná dúg mə. * 11 Bwə ka námə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémyé míləsúd; bísə nəcə Zembí mə bwey sámb Cí á shí ga lósú yé†.

12 «Mə jí ná nə zhwog isâ né mə ηgóg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ηkul jísəw byo kíkídíga. 13 Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí nó ndeé bí wám̄b̄lə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé də lās isâ nə lúú yé, a bá də kala bí isâ bwə bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isâ í bá s̄y yí. 14 A bá sá né mə ηwág gúmá, nəcə a bá də lóg isâ byâm a də jaaw bî. 15 Sâ jēsh Sóónǵú waam jí nə ndí yí jísə sâ jâm, gwə wə má cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lóg mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyε məshusug

16 «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.» 17 Bóól *ómpwíín bwə mú ηgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ηgə c̄eel cí yí? A cí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó má ká ná jí?» 18 Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyε mə ká ná jí? Sə ampúyé sâ á ηgə c̄eel cí yí.» 19 Yésus músə mpu ná bwə wál c̄eel zə jí nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ηgə s̄ə biméfwó nə

* 16:10 Yésus nyə á ηgə c̄eel cí ná: Zembí nyə e lwágulə ótátalı bé nə kəndúlə Mwân yé kwolós dí shú mísəm mí búúđ, ná ndeé a mú bân ηwa nyə gw̄w nyódí caangəd. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bísə ná buud ə shí ga bwə amágúláyé ná Zembí mə bwey sámb nyə lósú yé.

16:13 14.16; 15.26; Mís 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19

biméfwó ná bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá jii méyê, bí tədɥwa, buud ɔ shí ga bân bwá ngé zhwiimbya. Bi mə bá bə nə məcɛy mə lâm, nji məcɛy mɔɔng mə bá nyɛɛ bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lɥ byéyí í dɥ wós yí, ngaá á dɥ bə nə məcɛy. Ngaá ja á mə byâ yí nyə ádé ná téduga məcɛy, a yida gwág məshusug nə a mə byá? ²² Némá mbií ngwúd wɔɔngú, bí búšə nə məcɛy ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwelɛ déég bí mân məshusug. ²³ Ja jwôw dɔɔng í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jî mə shílí tɔɔ gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwáám b Dâ sâ nə jíná dâm, a yə bí gwo. ²⁴ Wós nə kíkidíga, bi afwóyé ná gwáám b sâ nə jíná dâm. Gwáám búgá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntɔ shí ga

²⁵ «Mə mə ngə lás nə bí lésú ni wêsh ɔmpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔngú, mə abúle ná dɥ lás nə bí ntó, mə bá dɥ jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwɔ́ kpwɔ́. ²⁶ Jwôw dɔɔngú, bi mə bá gwáám b Dâ isâ nə jíná dâm, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú dán, mbô; ²⁷ nyəméfwó mə cɛel bí. A cɛel bí nəcé bi á cɛel mə, bí magulə nə mə á wú wé Zembî. ²⁸ Mə á wú wé Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wé Dâ.»

²⁹ *Ompwíín bé bwá mú ci nə nyə ná: «Wo mə dúg í, wo mú ngə lás ja gaád nə kpwɔ́ kpwɔ́, kú ná nyingə bə ɔmpwokwoond dî. ³⁰ Sá mə mpu ja gaád nə wɛɛ mə mpú sâ jêsh, nə í ajíyɛ nə muud shílég wo shílí. Gwé wé sá mə ka magulə nə wo a wú wé

Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí má ka tɛem magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námá bə, wəla á ná bí é cɪma, muud yēsh kə jé kóómb, bí lúgə mə məmɛfwó. Nji, mə cugé məmɛfwó, sá Dâ wá búśá. ³³ Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí bág nə mətəla mádí kwonɛd. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntɛg; nji bí ó lwóyá ínkəŋ, mɛɛ mə ntɔ *mánkul mâ shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság nə Mwân woó ηwág gúmá shú ná Mwân woó kág námá yə wo gúmá. ² A ηwág gúmá shú ná a yég buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul ná a jwúg nə buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəŋg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd jísə yé, ka námá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə má sá ná wo ηwág gúmá shí gaád, mə mə casulə ísɛy wo á ci ná mə sáág yí. ⁵ Dâ, mə á bwey dɛ bə nə gúmá wódí koogú, shí nə gwôw nda fwo bə; ság ja gaád ná mə nyíngəg bə nə gúmá jəŋg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpédúgá buud ɔ shí ga wá, mə á má sá ná bwé mpúg sâ wó jísə yí. Bwé á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé má mpu ja gaád ná sâ jēsh wo á yə mə

16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 **16:33** 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 **17:1** 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24
17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 **17:3** 1Yn 5.20 **17:4** 4.34 **17:5** 1.1-2; 8.58; 17.24 **17:6** 17.26

yí í á wú wódí, ⁸ nəcə iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwé á má bii byo, bwé á má mpu fwámé mpu né mə á wú wódí, bwé á má ntâg magulə né wo á nti mə. ⁹ Mə ηgə jəgula shú dán, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ηgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcə búsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɔηg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mə wá bwé á má sá ná mə ηwág gúmá. ¹¹ Mə ányingəyé ná bə wa shí, mə ηgə zə nûη wódí, nji bân búsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé seηgya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísə wódí jíné dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bág sâ ηgwûd námə nda mə nə wo, shwé búsə sâ ηgwûd ná. ¹² Ja sónəη sá á bə yí, mə á ηgə baagulə bwo nə ηkul nyísə wódí jíné dí yí; mə á də baagusə bwo né ndéé, təɔ ηgwûd nyə a shígé jímb, səsəalé námə nji nyəɔηg nyə á bə né a bá jímb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á má bwəma. ¹³ Mə ηgə zə wódí ja gaád; mə ηgə ná lás lósú ga mə njúl wa shí shú né məshusəg mām mə kálag bwódí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntâg mpii bwo; bwé mpii bwo nəcə báá bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci né wo báaguləg bwo, Mbúwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ηgág nə bɛ obúbálé bwô, bwé ka ηgə béégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə námə kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál máméfwó jâm cé

17:10 15.8 **17:11** 6.39; 13.18 bwé bág sâ ηgwûd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 **17:13** 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21

shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béégyág nə məbôw.

²⁰ «Mə anğê nə bul jəgula nji shú dán. Mə jəgula námə shú búúd bēsh bwé bá *búgula mə nəcé lán wáŋ wá. ²¹ Mə jəgula nə wo ná bēsh bwé bəg sâ ηgwúd. Dâ, wo ji mádí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námə nda shwé búśé ntó ná, mə jəgula nə wo ná bwé bəg námə shwé dí cwû, buud ɔ shí ga bwé mágaləg nə wo á nti mə. ²² Mə a mə yə bwo milwané wo á yə mə myá, ná bwé bəg sâ ηgwúd námə nda shwé búśé sâ ηgwúd ná, ²³ í bəg ná, mə njúl bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwé mú bə sâ ηgwúdú váál í jəla yí, buud bwé mú mpu né wo á nti mə, wó cɛel ntəg námə bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii né kál mə jísé yí, sánəŋ buud wo á yə mə wá sá bəg, bwé bényug milwané wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcé wo á bwey cɛel mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tətəlí yé, buud ɔ shí ga bwé ámpúyé wo, məε mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á mə mpu né wo á nti mə. ²⁶ Mə a mə sá né bwé mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyiŋə námə ηgə sá, shú ná váál cɛelí wó céél mə yí í bəg bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugɔd.»

18

Bwé zə bii Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, nyə á kyey, bənəŋ *ompwíín bé bwé mú ntɔ Kédron, kə faŋwíny; gúl fambá í á də bə nûŋ, bənəŋ ompwíín bé bwé á də

17:21 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, ηkí muud mə nyíi mə nyúúléd, a kwey wo; ηkí a nyíi wo nyúúléd, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6 **18:1** Mat 26.36

bwey kə cínəŋg. ² Na jì ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɛ mpu kúkúl jəŋgú, nəcé Yésus nyə á kə dɛ seɛŋgya nə ompwíín bɛ wu ija ija. ³ Milúlúú myâ ofada bənôn̄ *Ofarizyêŋ bwá á ka kənd kínda ózimbi nə ifulísh ná bwá kég bii Yésus. Bwá á ka ŋwa iməəs nə málamba nə məkwəp mə dómb. Yúdas mú ŋwa bwo, bənón̄ bwá mú kə fambá jəŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ŋgə bwey mpu sâ í zá bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə jì bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wá éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bənôn̄ buud óni bwá njúl sámábá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wá éga», seegya nji bwá mú ŋgə cúculə nə mikwoŋ ná ndéé kə ŋgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə jì bwo ná: «Bí ŋgə sɔ zə?» Bwá ná: «Sá ŋgə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wá éga”. Nkí mə wá bí ŋgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwá kég.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təŋ gwúd.» ¹⁰ Ná ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwɛɛ. A mú wéém gwo, taad ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámáb nyə lwá á mbwá mənchwúm. Sóol məsáal wəŋg nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwɛɛ gwô kúl í dɛ jì yí. Ye mə bág kú ŋgul bálá Dá má yə mə yí?» ¹² Ná ndéé, nə kínda ózimbi, nə tówe shwóg wán̄, nə ifulísh í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wóolə nyə mən̄kəda.

*Bwá ká nà Yésus wá Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)*

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəɔŋg dí yé. ¹⁴ Kayíf wəɔŋg wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ŋgwùd yég shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

*Pyêr mə kúlyá Yésus
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)*

¹⁵ Shímun Pyêr bá ŋgwól *mpwíín bwá á ŋgə bɛ Yésus kúl bwá á ŋgə kə nə nyə yí. Kálə wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bənôŋ Yésus bwá mú nyíí, nəcə Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu mpwíín wəɔŋg. ¹⁶ Pyêr nyɛ nyə a lág tóón, kúnə-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé ná ndéé nyíŋgal Pyêr cwù. ¹⁷ Mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «ŋgaá wo ji námá mpwíín mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osóol ɔ mósáal bənôŋ ifulísh bwá á bə bwá má jida kuda máág, ka ŋgə gwáalə, nəcə yôŋ. Pyêr nyə á ka námá ŋgə gwáalə kuda cínŋg bwádí.

*Ajəláci á ofada mə shílə Yésus mishílí
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)*

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ŋgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígulá nyə á dɛ jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə á dɛ lás nə buud bēsh ná kpwóó-kpwóó, mə á dɛ yə buud

minjígúlá ja jêsh *mómpáánzə má mínjígúlád nə *Luŋ má Zembî dí, kúl *Oyúden bêsh bwá á du seɛŋgɔ yí, mə a shígé du lás máshwoó məshwoó. ²¹ Nəcə jí wó zə ŋə jí mə mishílí yí? Shílág búúd bwá á du gwág mə wá sâ mə á du lás yí, bwá mpû sâ má á du ci yí.» ²² Ja gúl fulish má gwág Yésus má bɛsa ntúni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bɛsa nə Ajəláci á ofada ntúni?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jág ci yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kág nə Yésus wə Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kílya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ŋə gwáalə kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋgaá wo jí námə *mpwíin yé?» Pyêr mú kílya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól sóol məsáal má Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sám b lwá yé, mú máalə nyə ná: «ŋgaá mə shí dúg bíná nûŋ fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyiŋgə kílya nyə, ŋgwúm kúwó í wə kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wə Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndeé, bwá mú wú nə Yésus wə Kayíf, kə nə nyə luŋ mə ŋgwámuna. Í á bə mán í má ŋgə lâm. Nji, bwá áshígé nyí luŋ, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndeé bwá kú ná nə zhií bwá də *Páska. ²⁹ Pilât mú wú luŋ kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ŋgə ci ná muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwá mú bɛsa

nə nyə ná: «Sá ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi kág sám̄b nyə lósú váál mác̄c̄c̄ mún má ŋgá ci yí.» *Oyúden ná: «Mác̄c̄c̄ mósú má áŋgê nə yə sá ŋkul ná sá gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jálá nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyíi lun. A mú jôw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ŋgə ci ntúni nə lúú wô, ye bóól búúd bwé ámə jaaw wo ntó shú dâm?» ³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə ji mwâ Yúden? Ləəm wô nə milúlúú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo ji?» ³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwûga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbêm bə ntó, ki buud bâm bwé má zə lumbálid, zə kaambulə nə Oyúden ná bwé nda bii mə. Ká, ijwûga byâm í cúgé yâ wa.» ³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó ji ná wo ji Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə ji Njwú-buud. Nkí mə á zə byêl shí gaád í, í á bə shú ŋkúmba sâ: ná mə zég lwágulə búúd sâ bwé jów ná obábélé yí. Buud bēsh búsé búúd wâ obábélé wá bwé də gwágulə sâ má cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí ná obábélé yí?»

Bwé sám̄b ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú lun cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé ná múúd éga má sá gúl sâ mábęc̄ bí má jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í də bwey bə nə mə dúg bíd bí mbwug ŋgwúd fwála lu Páska; ná ndéé, ye bi má jí ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwé mú nyingə k̄m ná:

«Mbô! Kú bæ nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nye njúl zhiłəŋgaanə.

19

¹ Nə ndeé, Pilât mú kə, kə sá ná bwə fyámúség Yésus milwón. ² Ozĩmbi bwə mú ŋwa ísâ yâ mægwaagalé, bwə lwó *túm gúmá ná ndeé jil Yésus lúúd; bwə mú námá bwééd nyə káándé ícĩ atítĩ. ³ Bwə mú də shísh nyədĩ də zə ci ná: «Yé Njwũ Oyúden, sá ŋgə báág nə wo»; bwə mú ŋgə nyífə nyə məmpóonz. ⁴ Pilât mú nyingə wú luŋ, cúwo tózn kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zág yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ŋkúmba sâ á mə sá yí.» ⁵ Bwə mú zə nə Yésus tózn a njúl nə túm gúmá á mægwaagalé nə káándé ícĩ atítĩ. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myâ ofada bənəŋ ifulish bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə ji kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî, bwambuləg nyə kwolós dî.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi bwámbuləg nyə kwolós dî, mεε mə adúgé ŋkúmba sâ á mə sá yí.»

⁷ Oyúden bwə mú fεel ná: «Sá básə nə dúl cεε, dwó wə í ŋgé ci ná á jalá nə yə, nəcé a ŋgə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mə Zembî.» ⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendε. ⁹ A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ŋgow?» Yésus kú bεsa. ¹⁰ Pilât ntəg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə ji námá nə ŋkul mə sá ná bwə bwámbuləg wo

19:2 Luk 23.11 **19:3** 18.22 **19:4** 18.38; Luk 23.4 **19:6** 18.31 **19:7** Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34; 5.18 **19:9** Mat 26.62-63; 27.12, 14

kwolós dî?» ¹¹ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Í mbêm bə Zembî kú yə wo ηkul nyəəηgá, wo kú sá mə sâ. Gwá wá jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagula.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ηgə sọ zhíí ná a bíd Yésus, Oyúden bwé mú ηgə kîm ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwé mə *Káázel. Nəcə muud yêsh mə ηwá ící nə bəd yé má lwágula ná a jí zhízhíj má Káázel.»

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə jí jiya nyə á du cígal mílósú yí, kúl bwé á du jôw ná Mbaadá á məkwóógú məkwóógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwé dú kwəmusá *Páska yí, jwów í mú ηgəε tólóg dí. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wún.» ¹⁵ Bwé mú ηgə kîm ná: «Nji shwíy, nji shwíy. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wún kwolós dî?» Milúlúú myâ ofada mí mú bęsa ná: «Sá búsa nə Njwú-buud nji Káázel.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwé kág bwambulə nyə kwolós dî.

*Bwé bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)*

Bwé mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ηgə ηkény kwolós jé, ηgə wú ηgwála, ηgə kə kúl bwé jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwé mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bánəη bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí kâ, Yésus jéd tútám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúd bwé kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dî ná: «Yésus á Nazarêt, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwé á lẹ búbóómbú jəəηg, nəcé kúl bwé á

bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúná-kúnə nə ηgwála, cilyá í á bə ntâg heburê dí, nə latê dí, nə gurêk dí. ²¹ Milúlúú myâ ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú beeg cilə ná: “Njwû Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci nə a ji Njwû Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nə bwo ná: «Sâ mé mé cilə yí, gwə wə mé mé cilə yí.»

²³ Ja ózimbí bwə á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwə á ka ηwa mikáándə myé bwə kaaw mánkəw mənê, muud nyé ηkəw, muud nyé. Í mú ka lág wáma jé á cwû. Jâη í á bə síyá ncindî, wú gwəw wósós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbí bwə mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúd nyə é ηwa yé». Í mú sîy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî í ηgə ci nə, nə: «Bwə á kawula mikáándə myâm nji, bwə á jwə bya shú mbwéédí wâm». Ntáni wə ózimbí bwə á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyəηgú yé bá mínyəηú bwə tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Maríya mudá mé Klópas, nə Maríya á Magadála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóóηgú, *mpwíín Yésus nyə á du cəel yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyəηgú ná: «Dugí Muda, mwân woó wə éga.» ²⁷ A mú námə ci nə mpwíín ná: «Dugí nyəηgú woó.» Tééd wəla ní di, mpwíín wəηg mú ηwa nyóóηgú mə Yésus, kə jil nyədí.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í mé shîn bə ntáni yí, Yésus ηgə mpu ná isâ byêsh í mé shîn cishəli, nyə á ka ci ná: «Mə ηgə gwág shwáásúlə minú»; ciyá jəηg í mú sá nə sâ í á bə cilyá

Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jéla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bæ í tál nə məlwəg mə ábıbyenzhâ; bwə mú ηwa eponzh, juwo cínəηg məlwəg mə ábıbyenzhâ dí, ka fεen mbúbwə *ízop dí. Bwə mú ka kənd gwo kə dásələ nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg mə ábıbyenzhâ mání yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í mə bæ.» A mú jweeg lúu, a mú nyiηg kənd *jím jé wə Zembî.

Məcií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bæ, í njúl jwów bwə dú kwəməusa Sábaad yí. *Oyúden bwə áshígé ka cεel nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ηgə ntâg bæ nə nyâη Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bēsh*. Nə ndéé, bwə á ka kə jî Pilât nə a yág bwo ηkul nə bwə búgág buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwə mú kə, kə búgə áshúshwóógá məkuú, búgə námə ábēē. ³³ Ja bwə á kə wóós wə Yésus yí, bwə mú kwey nə a mə bwey yə, bwə nda ntâg búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbî mú yida ηwa kwɔɔ, juwo nyə ntág lú mwɔ dí, məjúwó nə məcií mə ó júg ntâg. ³⁵ Muud ηgə bwiηg isâ íni yé nyə a dág byo nə mísh mé. Bwiηgúlə á ηgə bwiηg yí wúsə nda óbúbələ bwə ηgə magulə nə; a mpú nə a ηgə bwiηg sâ jísə búbələ yí. A ηgə bwiηg gwo shú nə bî búgúlág námə. ³⁶ Í á sîy ntáni nə sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təə yasé jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyiηgə námə bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwə bá dág múúd bwə á cúwal nyúúl yé.»

19:29 Sôm 69.22 **19:31** Mbá 21.22-23 * **19:31** Nyə é cɔ bóólúgá bēsh nəcé a bwəmələ nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6 **19:35** 15.27; 21.24 **19:36** Sôm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbá 1.7

Bwá ká ðal Yésus

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Ngwól múúd nyə á ðu bæ Arimatê ná Yóseb, nyə á ðu bæ *mpwíín mə Yésus shwoód a dúgə fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwé á shîn kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwé juwo Yésus kwɔɔ ntúg lú mwɔ dí yí, Yóseb nyə á ka wé Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kág yíl mbimbə mə Yésus kwolós ði. Pilât mú magalə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodêm muud nyə á fwo kə wé Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwé á ðu jôw ná aloês† yí fulá nə mîr‡. Fulá wəɔŋg wêsh í á jee bæ okílo məwûm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodêm bwé á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwé fúlə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwé dú sá ja bwé dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á ðu bæ nûη kúl Yésus nyə á bæ kwolós dí yí, nyúl shwôη njúl cínəŋgú gúgwáan, bwé kú fwo bwεε ðal múúd cwû. ⁴² Nda jwów dəɔŋg í á bæ jwów bwé dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwé á shwal wá mbimbə mə Yésus shwonη nyəɔŋgúð nəcé í á bæ kúnə-kúnə.

20

Ompwíín bwé ká dúgə shwonη

(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Jwów shwéndε mə dú tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magudála nyə á kə shwonη ði. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyiŋgə bæ kúl í á ηgə

19:38 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloês: Í á bæ labínda bwé á ðu gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bæ móól mákúl má lá bwé á ðu sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá ði. **19:40** 12.7

juwal shwon yí. ² A mú kə nə kálá wə Shímun Pyêr bá nyəɔŋg *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə má yíl Cwám̄ba shwónɔd, sá ámpúyé kúl bwə má kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ɲgwól mpwíin cúwo námá, bwə mú kə kúl bwə á dɛl Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwə á ɲgə kə nə mikálá, nji, ɲgwól nyə á ɲgə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dî. ⁵ A mú bɔɔlə, a mú dúg nji obándáshi bwə á dɛl Yésus nə ndí wá bwə mbwúgú. Nji nyə a shígé nyíi shwon dí cwû. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ɲgə bɛ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwónɔd. A mú dɛ dúg óbándáshi bwə á bə bwə mbwúg cínɔŋg wá. ⁷ A mú námá dɛ dúg kúl káándə bwə á wóólə mbimbə lúu nə ndí yí, j̄ɲ í á shígé bə kúl óbándáshi bwə á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ɲgwól mpwíin, nyəɔŋg nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwónɔd, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcé bwə áshígé fwo mpu wám̄bɛlə s̄á í á bə mícilyád yí, nə Yésus má jəlá nə bá gwûm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwə á shîn dúg ntáni yí, bwə á ka nyinɲə kə bwádí.

*Mariya á Magúdala mə dúg Yésus
(Mak 16.9-11)*

¹¹ Mariya nyə a lág tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ɲgə j̄i. Nyə á ka námá kə bɔɔlə shwon a ɲgə j̄i. ¹² A mú dúg wəéŋgəles obá nə mikáándə mí áfufumə bwə ɲjúl kúl mbimbə má Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ɲgɛ kóómb lúú, nyíga ɲgɛ kóómb məkuú. ¹³ Wəéŋgəles bwə mú j̄i nyə ná: «Amuda, jí wó ɲgə j̄i yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwə má yíl Cwám̄ba waamə

wa, mə ampúyé kúl bwé mə kənd nyə yí.» ¹⁴ A ηgá ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntâg Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηgá jii yí? Wo ηgə sɔ zə?» Mariya mú táduga ná muud mə də sêy cínəηgú fambé wé ηgá jî nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwámba, ηkí wo wé wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə ké ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jôw nyə nə jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wé Yésus ci nə nyə heburê dí ná: «Rabúni», ntó mə ké ná «Yígali.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyé bád kə wé Sóəηgú waamê. Yidagú kə jaaw ómínyəηê bâm ná mə zé bád kə wé Sóəηgú waamê jísə námə Sóəηgú wún yé, wé Zembî waamê jísə námə Zembî wún yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dúg Cwámba», a mú ntâg jaaw bwo nda Cwámba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwé dúg Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwôw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwów shwénde mə də tééd yí, *ompwíin bwé á bə njów. Bwé á ηgə ji nə mimpumbé minjuwalá, ηgélə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus mə cúwo, zə tów bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ²⁰ Ja á mə ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwé nə ntég lá mwɔ. Ompwíin bwé mú bul gwág məshusug nə dúgúlə Cwámba. ²¹ Yésus mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Námə nda Dá nyə á nti mə ná, mə ka námə kənd bí.» ²² Ja á mə shín ci ntáni

20:14 21.4; Luk 24.16 **20:17** ómínyəηê bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 **20:19** 9.22; 14.27; 20.1 **20:20** 19.34; 20.25, 27 **20:21** 17.18 **20:22** 14.16

yí, a mú yámb bwo ηγύλ, nyə ná: «Légúgá Nkêηkê Shíshim; ²³buud bí mé bá ðu juu nə *misám wá, bwá bá ðu lég íjuugá; bɔɔηg bí ábáλε ðu juu wá, bwá ábáλε ðu lég íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wûm nə óbá, nyɔɔηg bwá á ðu námé nyiηgə jôw ná Wáás yé, nyə a shigé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíín bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíín bwá á ka jaaw nyə ná: «Sá báá sá ámə dúg Cwáamba». Nyε mú ci nə bwo ná: «Má jii ná mə dúgúg məluun mə másún nyádi mábwád, mə wá nyiné cínɔηgá, mə juwo mbwé kúl bwá á juwo nyə kwɔɔ ntúg lú mwɔ dí yí. Té mə afwóyé dúg íyuug byɔɔηg yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndε ncindí nyə a bwəma yí, ompwíín ó Yésus bwá á nyiηgə bə seηgyá njów, bánɔη Tómas jâη ja. Seegya ná, Yésus mə zə, zə tôw bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwalá, a mú ci nə bwo ná: «Səlúgá milâm shí.» ²⁷ Nyə ntâg nə Tómas ná: «Ntiíg nyiné mbwé gwô wa, dugí məbwé mâm; ntiíg mbwé zə wá wa mádí ntúg lú mwɔ dí, yɔwug ηgáλε sá məshwán, magulóg.» ²⁸ Tómas mú bɛsa nə nyə ná: «Cwáamba waamé nə Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcé wo dúgúle mə! Buud bwé ηgá magulə bwé kú fwo dúg mə wá, báá bwé mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námé mósól zhwoη məshimbá ompwíín bé bwé ηgá dúg; mâη mə cúgé cilyá wa kálaad égaád. ³¹ Mɔɔηg məsə cilyá wa má məsə shú

ná bi mágulæg ná Yésus jisə *Krîst, *Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíin zangbá bwá dág Yésus

¹ Ná ndeé, fwála í á zə c̆; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwíin bé nyúul ncindye máŋ Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwá á də námá nyingə j̆w ná Wáás yé, nə Natanaêl muud á Kana faan lú Galilê, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíin bé óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntâg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólú. Nji, bwá áshígé bii tə shú búlú níid. ⁴ Ná ndeé, ja mán í má zə ŋə ləm yí, Yésus mú zə, zə t̆w cínú, ompwíin nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Náaá, bwân e, bi á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbê.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dún kóómb byóól á mbwá məncwúm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwá kú ná nə ŋkul júgə. ⁷ Mpwíin Yésus nyə á də c̆el yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̆ba wé éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̆ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándá, má kəl nyúúl májúwó. ⁸ Bóól bwá mú ŋə zə nə byóól bwá ŋgə julə oshû lwándúla wódú d ná cwóó. Bwá áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwûŋ, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwá má wóós cínú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshú bwá mbéd cínəŋ, nə ibələd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná:

21:3 Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29 * **21:8** Okudé mitəd mimbá.

«Zəgá nə bósól óshû bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byósólúd, a mú kə julə wód lwándálá nə məma óshû təd nə məwûm mətóon nə ólól. Oshû bwá á tɛem bə ntúni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təə muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wá zə?» Bêsh bwá á ηgə bwey mpu ná jísə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndeé, Yésus mú shísh, a ηwa íbəléd yə bwo, a ηwa námá óshû yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúł ǒmpwíin bé dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə cɔ́ bímbí búga bwá céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíłúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábeé ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcɛy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísâ byêsh, wo mpú ntâg ná má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíłúg mə incwəmbɛ byâm. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á də bə ncwámá yí, woméfwo wo á də cɛɣlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúł yí, wo bá də téeɡ məbwá, buud oshús də cɛɣlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel

21:11 Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíłúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14

kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ηgə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembî gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bεg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíin Yésus nyə á də cεel yé ηgə zə nyədí mpús, mpwíin nyə á jágwə Yésus bəd dí ja bwə á ηgə də yí, jî nyə ná: «Cwamba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr má dúg mpwíin éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyε mə bá shúgula ntədəl?» ²² Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyiηgə zə yí, jí í dúg wo cínəηg yí? Wεε bεg mə.» ²³ Tééd fwála ni dí, lâη mú kyey óbúgula bēsh dí ná mpwíin wəηgá nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəηgá nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyiηgə zə yí, jí í dúg wo cínəηg yí?»

²⁴ Mpwíin wəηg wə ηgə bwiηg isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sə mə mpú ntâg ná bwiηgúlə yé wúsə nda óbúbólé bwə ηgə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bisə. Byêsh í á mbêm ηgə kə mícilyá di, shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ə mícilyá myəηg.

Kálaad Zεmbî : Sə, á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495